

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและการเรียนรู้ทางการเมืองการปกครอง จากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ใช้วิธีการศึกษาแบบผสมระหว่างวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) วิจัยเอกสาร บวกกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก โดยอาศัยข้อมูลและแหล่งข้อมูล คือ

1. ศึกษาโดยการค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสาร ฐานข้อมูลและเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาและวิเคราะห์

2. หาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก (Personal Interview) คือ สัมภาษณ์ผู้รู้ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก จำนวน 10 ท่าน ได้แก่

- 1) นักการเมือง 2 ท่าน ได้แก่
 - นาย สุริยัน ปัญญา สมาชิกองค์การบริหารตำบลแม่ลาน้อย
 - นาย ชีระศักดิ์ จันทร์หอม สมาชิกสภาเทศบาลเมืองน่าน
- 2) พระสงฆ์ 2 รูป ได้แก่
 - ผศ.ดร. พระมหาวิเศษ ปัญญาวิโร ผู้จัดการ โรงเรียนเชตุพนศึกษา
 - พระครูสิรินันทวิทย์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนนันทบุรีวิทยา
- 3) นักวิชาการ 2 ท่าน ได้แก่
 - นาย สิทธิชัย พันชน อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - นางสาว พัชราพรรณ ชอบธรรม อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- 4) ข้าราชการ 2 ท่าน ได้แก่
 - นาย ธฤณ นัตรกมลกิจ หัวหน้าสำนักปลัดสำนักงานเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา
 - นาย พนม ภูณาวงค์ หัวหน้าศูนย์ศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองระดับท้องถิ่น
- 5) ประชาชนทั่วไป 2 ท่าน ได้แก่
 - นาย สุเรียน วงศ์เป็ง เกษตรกร

ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากวิธีการศึกษาทั้ง 2 ส่วนนี้ มารวบรวม ตรวจสอบ เพื่อให้ได้เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ในการศึกษาค้นคว้า

4.1 เนื้อเรื่องย่อ

พระเจ้ามโหชนกษัตริย์แห่งกรุงมิลินดา¹ มีพระราชโอรสสองพระองค์พระนามว่า อริฏฐชนก และ โปลงชนก เมื่อสวรรคตแล้ว พระอริฏฐชนกได้ครองราชสมบัติและทรงตั้งพระโปลงชนกเป็นอุปราช อำมาตย์ผู้ใกล้ชิดได้กราบทูลใส่ร้ายว่า พระอุปราชโปลงชนกคิดไม่ซื่อ พระอริฏฐชนกก็หลงเชื่อ สั่งจองจำพระโปลงชนก แต่พระโปลงชนกตั้งจิตอธิษฐานและหลบหนีไปได้ ภายหลังได้รวบรวมพลมาทำรบและเอาชนะได้ในที่สุด พระอริฏฐชนกสิ้นพระชนม์ในที่รบ พระเทวีที่กำลังทรงครรภ์จึงปลอมตัวหนีออกนอกเมือง ด้วยความช่วยเหลือของท้าวสักกเทวราชจึงเสด็จหนีไปจนถึง เมืองกาลัมปะปาละ ได้พราหมณ์ผู้หนึ่งอุปการะไว้ในฐานะน้องสาว ต่อมาเมื่อพระประสูติกาล ตั้งพระนามพระโอรสตามพระอัยยิกาว่า "มโหชนก" จวบจนกระทั่งมโหชนกเติบโตใหญ่ และได้ทราบความจริง ก็คิดจะไปค้าขายตั้งตัวแล้วจะไปเอาราชสมบัติคืน จึงนำสมบัติครึ่งหนึ่งของพระมารดาไปขาย แลกเป็นสินค้าออกเรือไปยังสุวรรณภูมิ ระหว่างทางในมหาสมุทร เรือต้องพายุล่มลง ลูกเรือตายหมดตั้งแต่พระมโหชนกรอดผู้เดียว ทรงอดทนว่ายน้ำในมหาสมุทรด้วยความเพียร 7 วัน 7 คืน จนได้พบนางมณีเมขลาในที่สุดนางมณีเมขลาได้อุ้มพระมโหชนกไปส่งยังมิลินดาคร ฝั่งมิลินดาคร พระโปลงชนกได้สวรรคตเหลือเพียงพระราชธิดานาม "สิวลีเทวี" ก่อนสวรรคตทรงตั้งปริศนาเรื่องชุมทรัพย์ทั้งสิบหกไว้สำหรับผู้จะขึ้น

¹ ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. พระมโหชนก-The story of Mahajanaka. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. หน้า 1-60, 2539.

ครองราชย์ต่อไป แต่ไม่มีผู้ใดไขปริศนาได้ เหล่าอมตย์จึงได้ประชุมกันแล้วปล่อยราชรถ ราชรถก็แล่นไปยังที่มหาชนกบรรทมอยู่ เหล่าอมตย์จึงเชิญเสด็จขึ้นครองราชย์และอภิเษกกับสิวลีเทวี ทรงไขปริศนาต่างๆ ได้ และทรงครองราชสมบัติโดยธรรม

วันหนึ่ง พระมหาชนก ทรงประทับบนคอช้างเพื่อทอดพระเนตรอุทยาน ไกล่ประตูลูกอุทยานมีมะม่วง 2 ต้น ต้นหนึ่งมีผล ต้นหนึ่งไม่มีผล ผลนั้นมีรสหวานเหลือเกิน พระมหาชนกทรงเก็บมาเสวยผลหนึ่งแล้วเสด็จเข้าอุทยาน คนอื่นๆ ตั้งแต่พระอุปราชลงมาต่างก็แย่งเก็บผลมะม่วง จนมะม่วงต้นนั้น โคนลง พระมหาชนกทอดพระเนตรเห็นดังนั้น ก็เกิดความสังเวชที่คนทั้งหลายหวังแต่ประโยชน์อย่างขาดปัญญา รำลึกได้ว่านางมณีเมขลาเคยสั่งให้พระองค์ตั้งมหาวิทย์ลัย จึงได้ปรึกษากับพราหมณ์ ในที่สุดได้ตั้งมหาวิทย์ลัยปุทะเลยขึ้น โดยรำลึกว่าขณะที่ทรงว่ายน้ำในมหาสมุทรทั้ง 7 วัน 7 คืน มีปุทะเลยักษ์มาช่วยหนุนพระบาท

4.2 หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมและการเรียนรู้ทางการเมืองจากพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก

1. ความเพียร

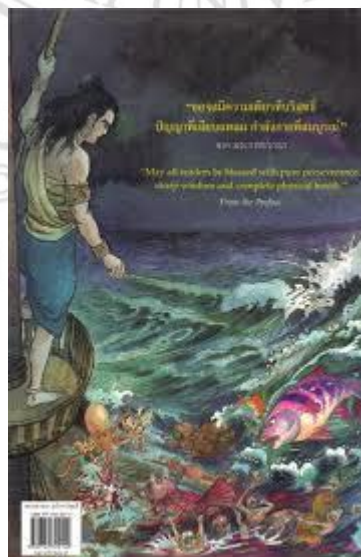
ความเพียร คือ หลักธรรมที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในเรื่อง พระมหาชนก จากเหตุการณ์ที่พระมหาชนกเดินทางไปในทะเลสู่เมืองมิลินา เมื่อถึงกลางทะเลเรือดังกล่าวไม่สามารถทนแรงคลื่นได้จึงแตกออก ผู้คนทั้งหลายต่างจมน้ำตายบ้าง เป็นเหยื่อของสัตว์ทะเลบ้าง พระมหาชนกทรงว่ายน้ำโดยกำหนดทิศทางแห่งกรุงมิลินาเป็นเวลาถึง 7 วัน ดังความตอนหนึ่งที่ว่า²

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 86

“คุณทวด ผู้รู้แจ้งว่าการทำงานที่ทำจะไม่ลุล่วงไปได้จริงๆ ชื่อว่ารักษาชีวิตของตน ถ้าผู้รู้เช่นนั้นเสีย ก็จะพึงรู้ผลแห่งความเกียจคร้าน คุณทวด คนบางพวกในโลกนี้เห็นผลแห่งความประสงค์ของตนจึงประกอบการทำงานทั้งหลาย การงานเหล่านั้นจะสำเร็จหรือไม่ก็ตาม. คุณทวด ท่านก็เห็นผลแห่งกรรมประจักษ์แก่ตนแล้วมิใช่หรือ คนอื่นๆ จมในมหาสมุทรหมดเรากคนเดียวยังว่ายข้ามอยู่ และได้เห็นท่านมาสถิตอยู่ใกล้ๆ เรา เรานั้นจักพยายามตามสติกำลัง จักทำความเพียรที่บุรุษทำไปให้ถึงฝั่งแห่งมหาสมุทร.”

แม้ว่าตลอดเวลาที่ทรงว่ายน้ำอยู่นั้นจะมองไม่เห็นฝั่งอันเป็นจุดหมายก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ทรงละความพยายาม ทรงมีชีวิตรอดถึงกรุงมิถิลาในที่สุด ความเพียรพยายามของพระมหาชนก ถือได้ว่า เป็นความเพียรโดยบริสุทธิ์ นั่นคือมีความ มุมนะ อุตสาหะ แม้ว่าพระมหาชนกจะเรือแตก แต่ก็ไม่ได้ทรงย่อท้อ ทรงว่ายน้ำอยู่เป็นเวลา 7 วัน แม้จะมองไม่เห็นฝั่ง แต่ก็ทรงมุ่งมั่นว่ายน้ำไปจนในที่สุดก็มีชีวิตรอดถึงยังกรุงมิถิลา คุณสมบัติเรื่องความเพียรนี้ แม้จะเป็นสิ่งที่ดีสำหรับมนุษย์ทุกคนทั้งผู้ปกครองและคนทั่วไป อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากพระราชนิพนธ์ก็อาจตีความได้ว่า คุณสมบัติเรื่องความเพียรดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ปกครองเหนือกว่ามหาชนโดยทั่วไปที่ไร้ซึ่งความเพียร ทั้งนี้ เพราะพระมหาชนกเป็นผู้มีความเพียร ทรงว่ายน้ำเพื่อรักษาพระชนม์ชีพของพระองค์ให้อยู่รอด ในขณะที่มหาชนอื่นนั้น ไร้ซึ่งความเพียรต่างจมลงเป็นภิกษาของสัตว์ทะเล

2. ความมีปัญญา

คุณสมบัติเรื่องปัญญา (Wisdom) ในเรื่องพระมหากษัตริย์นั้น ในการที่พระมหากษัตริย์มีชีวิตรอดจากเรือแตกนั้น ไม่ได้อาศัยซึ่งความเพียรแต่อย่างเดียว แต่ทรงอาศัยสติปัญญาของพระองค์ด้วย และสติปัญญาของพระองค์เอง ที่ทำให้พระองค์ทรงเหนือกว่ามหาชน ความมีปัญญาของพระมหากษัตริย์นี้ แสดงออกในหลายทางด้วยกัน เช่น ความมีปัญญาเห็นค่าของความเพียร ความมีปัญญาในแนวทางดังกล่าวนี้เป็นที่ชัดเจนแล้ว นอกจากนี้ ยังแสดง ออกในทางอื่นๆ เช่น ในตอนที่พระมหากษัตริย์เสด็จลงเรือเพื่อเดินทางไปยังกรุงมิถิลา แต่ระหว่างที่เรือแล่นไปในทะเลนั้น เรือได้ประสบกับคลื่นใหญ่จนเรือใกล้แตก พระมหากษัตริย์มีปัญญา ทรงคาดการณ์เห็นภัยที่จะมาถึงได้เตรียมพระองค์เพื่อผจญกับภัยข้างหน้า ด้วยการคลุกน้ำตาลกรวดกับเนยแล้วเสวยจนอิ่มท้องและนำผ้ามาชุบน้ำมันและนุ่งให้มันและทรงปีนขึ้นเสากระโดง เพื่อกระโดดหนีให้พ้นจากฝูงสัตว์ทะเลที่คอยมากัดกินผู้ที่ตกน้ำ การกระทำของพระมหากษัตริย์นั้นถือว่าเป็นไปเพราะสติปัญญา กล่าวคือ มีสติที่จะเผชิญภัยซึ่งอยู่ต่อหน้า และใช้ปัญญาเพื่อเอาตัวรอดจากภัยนั้น การมีสติปัญญานั้นทำให้พระมหากษัตริย์แตกต่างจากมหาชนโดยทั่วไป ซึ่งขาดสติปัญญา มหาชนทั่วไปนั้น เมื่อเรือใกล้แตกต่างกลัวมรณภัย ต่างร้องไห้คร่ำครวญกราบไหว้ เทวดา มิได้มีปัญญาที่จะเตรียมตัวเพื่อรับกับภัยที่จะมาข้างหน้า ในขณะที่พระมหากษัตริย์นั้น ไม่ทรงกันแสง คร่ำครวญ และไม่กราบไหว้เทวดา ทรงเลือกที่จะพึ่งตนเอง ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า พระมหากษัตริย์ทรงเห็นว่าคุณธรรม (Virtue) มีความสำคัญมากกว่าโชคชะตา (Fortune) ความสามารถในการเห็นการณ์ข้างหน้า การมีสติ และการมีปัญญาดังกล่าวนี้ จึงเป็นคุณสมบัติของผู้ปกครอง ซึ่งอาจตีความได้จากบทพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหากษัตริย์

ความมีปัญญาของพระมหากษัตริย์นั้น ถูกแสดงอีกครั้งหนึ่งในตอนที่พระมหากษัตริย์ทรงแก้ปริศนาแห่งขุมทรัพย์ของพระเจ้าโปลชนกราชได้ ดังตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์ ที่เป็นการตอบคำถามให้ ความสำคัญการความมีปัญญาของพระมหากษัตริย์ว่า “ พระมหาสัตว์สามารถไขอุทานปัญหาของพระเจ้าโปลชนกราชทั้งสี่ข้อ แล้วตรัสถามว่า ปัญหาอื่นอะไรยังมีอีกหรือไม่ อำมาตย์ทั้งหลายกราบทูลว่า ไม่มีแล้วพระเจ้าข้ามหาชนต่างรำเริง แล้วยินดี แล้วว่า โอ อัจฉริยะ พระราชาองค์นี้เป็นบัณฑิตจริงๆ ”

นอกจากความมีปัญญาซึ่งแสดงออกในแนวทางต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว พระราชนิพนธ์ เรื่อง พระมหากษัตริย์นั้น ยังแสดงความคิดเรื่องความมีปัญญาที่ทำให้บุคคลเห็นประโยชน์ของสิ่งที่มีค่าไว้ด้วย ดังสะท้อนจากพระราชนิพนธ์ ตอนที่พระมหากษัตริย์เสด็จเยี่ยมพระราชอุทยาน ทรงทอดพระเนตรเห็นมะม่วงสองต้น ต้นหนึ่งมีผลรสชาติดี แต่อีกต้นหนึ่งไม่มีผล ต้นที่มีผลถูกดึงทิ้งจนโคนลงโดยมหาชน ขณะที่ต้นที่ไม่มีผลกลับยืนตระหง่านเช่นเดิม ดังที่พระมหากษัตริย์ได้ตรัสแก่ พราหมณ์ ความว่า³

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 140

“เหตุการณ์ในวันนี้แสดงความจำเป็น นับแต่อุปราชจนถึงคนรักษาช้าง
รักษาม้า และนับแต่คนรักษารักษาช้างจนถึงอุปราช โดยเฉพาะเหล่าอำมาตย์
ล้วนจาริกในโมหะภูมิทั้งนั้น พวกนี้ขาดทั้งความรู้วิชาการ และความรู้ทั่วไป
คือความสำนึกธรรมดา พวกนี้ไม่รู้แม้แต่ประโยชน์ส่วนตน พวกนี้ชอบผล
มะม่วง แต่ก็ทำลายต้นมะม่วง”

อรรถาธิบายจากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ เป็นการชัดเจนยิ่งกว่า มหาชนโดยทั่วไปนั้นขาด ปัญญาไม่รู้
ค่าของสิ่งที่มีค่า ดังนั้น ความมีปัญญาเห็นประโยชน์ของสิ่งที่มีค่า จึงเป็นคุณสมบัติอีกประการหนึ่ง
ซึ่งทำให้ผู้ปกครองนั้นแตกต่างจากมหาชน อย่างไรก็ตามแม้ว่าเรื่องที่พระมหากษัตริย์ได้ทรง
ทอดพระเนตรเห็นมหาชน ซึ่งไร้ปัญญาต่างพากันคิดถึงต้นมะม่วงที่มีผลจนโค่นลงจะเป็นไป ตามที่
ปรากฏในพระไตรปิฎก แต่ผลจากการที่ได้ทรงทอดพระเนตรนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรง
ดัดแปลงไปจากเนื้อเดิม เพราะตามพระไตรปิฎกนั้นเมื่อพระมหากษัตริย์ได้เห็นเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้
ทรงเห็นแจ้งว่า ราชบัลลังก์ของพระองค์นั้นเปรียบได้กับต้นมะม่วง ซึ่งท้ายที่สุดก็จะทำลายตัวเอง หาก
ไม่มีกีย่อมไม่มีภัยเช่นเดียวกับต้นมะม่วงที่ไม่มีผล ที่ยังยืนต้นอย่างมั่นคง การเห็นแจ้งของพระมหา
ชนกดังกล่าวนี้ ทำให้พระมหากษัตริย์ตัดสินใจที่บำเพ็ญสมณธรรม แต่สำหรับพระราชนิพนธ์เรื่องพระ
มหากษัตริย์ นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ประเด็นเรื่องความรู้ปัญญาของมหาชน เป็น
ปัญหาให้พระมหากษัตริย์หาทางแก้ไข โดยในที่สุดแล้วพระมหากษัตริย์ได้ดำริที่จะจัดตั้ง ปุทธะเลียมหา
วิชาลัย เพื่อเป็นสถานอบรมสั่งสอนให้มหาชนมีปัญญา

3. ความอดทน

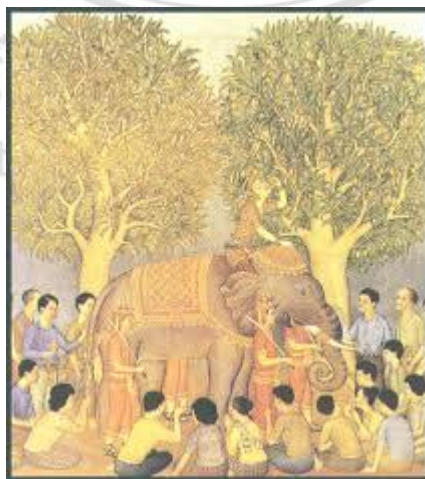
ความอดทน ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์นั้นถูกถ่ายทอดมาพร้อมกับหลักธรรมในเรื่อง ความ
เพียร พระมหากษัตริย์ใช้ทั้งความเพียรและความอดทนในการว่ายน้ำในมหาสมุทรถึง 7 วัน 7 คืนเพื่อจะ
ไปยังมิลินทนครให้ได้ และผลของความอดทนที่พระมหากษัตริย์ได้ว่ายน้ำถึง 7 วันในมหาสมุทร ทำให้

พระมหาชนกได้พบกับนางมณีเมขลา ผู้ที่ได้รับมอบหมายจาก “ท้าวโลกบาลทั้งสี่” ให้ทำหน้าที่ตรวจตรามหาสมุทรดูแลสัตว์ทั้งหลาย เพื่อช่วยผู้ที่ยังไม่สมควรตายในมหาสมุทรให้รอดพ้นจากภพนี้ ผู้ที่ไม่สมควรตายเหล่านี้นี้มักจะ ได้แก่ผู้ประกอบคุณความดี เช่น เป็นผู้กตัญญูรู้คุณบำรุงมารดา เป็นต้น ทำให้พระองค์ได้รับความช่วยเหลือจากนางมณีเมขลา โดยนางได้อุ้มพระมหาชนกเหาะขึ้นไปในอากาศ “เหมือนคนอุ้มลูกทารกนั้น” พระมหาชนกหลับไหลไปในมือของนางมณีเมขลา จนถึงปลายทางนางมณีเมขลา ก็เอาไปวางไว้บนแผ่นศิลาอันเป็นมงคลในสวนมะม่วงแห่งมิลินทร

พระมหาชนก มีความอดทนอย่างสูงสุด อดทนต่อความเหนื่อยล้า ความแสบของน้ำทะเล ความหิว ความหนาวเย็น ว่ายน้ำถึง 7 วัน 7 คืน หากพระองค์ไร้ซึ่งปัญญา ความเพียร และความอดทน พระองค์ย่อมเป็นกลายเป็นอาหารของฝูงสัตว์ในท้องทะเลและไม่สามารถมาสู่มิลินทรได้ แต่ด้วยจิตใจที่มุ่งมั่น พร้อมความพยายาม อดทนต่ออุปสรรคทั้งหลายทำให้พระองค์ได้รับผลจากความอดทนนั้น

เช่นเดียวกับความอดทนในโลกของเราในปัจจุบัน ปัญหาต่างๆ ที่พบเจอในโลกมนุษย์ล้วนแล้วแต่ไม่จบสิ้น มนุษย์ทุกคนต้องรู้จักอดทนตั้งแต่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิต เช่น อดทนต่อความร้อน อดทนต่อความหิว อดทนต่อความเหนื่อย จะทำให้เราสามารถอดทนต่อปัญหาที่เป็นเรื่องใหญ่ๆ ได้ การเมืองก็เช่นเดียวกัน ต้องอดทนต่อการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเนื่องจากประเทศชาติเป็นสังคมหมู่ที่มีผู้คนมากมาย มีความเชื่อ ความคิด วิถีชีวิต วัฒนธรรม ฯลฯ ที่แตกต่างกัน การที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเดียวกันต้องอาศัยความอดทนเป็นอย่างมากเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดังนั้นเรื่องของความอดทนถูกสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก

4. ความรับผิดชอบ

หลักธรรมสำคัญอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง ความเสียสละและสะท้อนให้เห็นถึงบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจนในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกคือ “ความรับผิดชอบ” พระมหาชนกนั้น

ทรงฉายแววของการเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ พระองค์ทรงตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจนแก่กล้า และเมื่อทรงได้ทราบความจริงเกี่ยวกับพระบิดา ก็ทรงมีจิตใจที่แน่วแน่ที่จะปฏิบัติหน้าที่บุตรที่มีต่อพระบิดาให้จงได้ ทรงตั้งมั่นที่จะไปเอาพระราชสมบัติของพระบิดากลับมาด้วยความชอบธรรม แม้พระมารดาจะทรงห้ามปรามแล้วก็ตาม ฉะนั้นพระมหาชนกจึงคิดจะไปค้าขายเพื่อหาเงินมาเป็นทุนแล้วจะไปเอาราชสมบัติของพระบิดาคืนมา จึงนำสมบัติสิ่งหนึ่งของมารดาไปขายแลกเป็นสินค้าแล้วออกเรือไปยังสุวรรณภูมิด้วยจิตใจตั้งมั่น ดังคำกล่าวของหลวงวิจิตรวาทการ

ที่กล่าวถึงพระมหาชนก ความว่า ⁴

“...เป็นผู้ที่มีมานะ เข้มแข็ง มาแต่เด็ก ... พออายุ 16 ปี ก็สามารถลงเรือสำเภา โดยอ้างว่าจะมาทำการค้าขายทางสุวรรณภูมิ (คือดินแดนที่เป็นเมืองเราในเวลานี้) มาตามทาง เรือแตก คนอื่นๆ จมน้ำ และเป็นอาหารของปลาร้ายถึงแก่ความตายหมดสิ้น เหลือแต่พระมหาชนกองค์เดียวยังมีชีวิตอยู่ในน้ำได้ถึง 7 วัน”

ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พระมหาชนกทรงมีความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นบุตรมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์และทรงต้องการปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นบุตรอย่างสุดกำลังความสามารถ ถึงแม้ว่าพระองค์จะไม่เคยพบพระพักตร์ของพระบิดามาก่อนเลย แต่ด้วยสำนึกของการเป็นบุตรและหน้าที่ความรับผิดชอบที่มี ทำให้พระองค์มีจิตใจตั้งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการทวงพระราชสมบัติอันเป็นของพระบิดาแต่เดิมคืนมาให้อีกได้

หลักธรรมเรื่อง ความรับผิดชอบ อีกอย่างหนึ่งที่ได้จากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกคือ ความรับผิดชอบของผู้นำ พระมหาชนกเมื่อได้ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์ในมิลินทร ก็ทรงปกครองบ้านเมืองอย่างสุดกำลังความสามารถ ทรงห่วงใยประชาชน และเห็นว่าการทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขและมีความรู้ เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่ดี ดังเหตุการณ์ที่ประชาชนแย่งกันเก็บมะม่วงต้นที่พระองค์ทรงเสวยจนทำให้ต้นมะม่วงต้นนั้นล้มตายไป แต่ผลไม้อีกต้นที่พระองค์ไม่ได้เสวยกลับคงความเขียวขจีดังเดิม พระองค์ทรงเห็นดังนั้นแม้จะสั่งเวช ต้นมะม่วงจะหักโค่นไปแล้ว เปรียบเสมือนแผ่นดินคนดีคนเก่งจะหมดสภาพและโค่นล้มลง แต่พระองค์ก็ตระหนักว่า ทุกปัญหาย่อมมีทางออก ต้นมะม่วงโค่นลงแต่ย่อมมีทางฟื้นฟูได้ พระองค์จึงปลุกขวัญและกำลังใจและตั้งสติให้มันเพื่อ ฟื้นฟูต้นมะม่วง หลังจากนั้น

นอกจากนี้ยังสามารถตีความได้อีกว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต้องการสื่อให้เห็นว่าต้นมะม่วงซึ่งอาจเปรียบได้กับประเทศชาตินั้นถูกมหาชนซึ่งเบปญญาไม่รู้จักริจัดการกับสิ่งที่มีค่าจนทำให้เกิด

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50

ความเสียหายได้ เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ ก็เปรียบได้กับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มหาชนจำนวนมากมีอำนาจ อย่างไรก็ตาม มหาชนเหล่านั้น ก็มีปัญหามากน้อยต่างกัน และความที่มหาชนส่วนใหญ่ขาดซึ่งปัญญา จึงง่ายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งที่มีค่าก็ได้ ด้วยเหตุนี้พระมหากษัตริย์จึงได้ก่อตั้งสถาบันการศึกษาขึ้น ชื่อว่า ปุทธะเลียมหาวิทยาลัย ขึ้นเพื่อให้เป็นสถาบันทางการศึกษาที่สร้างความรู้ ความสามารถ ให้แก่ประชาชน โดยพระองค์ทรงดำริว่า “ทุกบุคคลจะเป็นพ่อค้าวานิช เกษตรกร กษัตริย์ หรือสมณะ ต้องทำหน้าที่ทั้งนั้น” พระราชดำริดังกล่าวนี้ถือเป็นการเริ่มต้นของการสร้างคน สร้างทรัพยากรที่ดีให้เกิดขึ้น โดยใช้หลักวิชา อาศัยผู้รู้จริง เพื่อรื้อฟื้นสังคมให้กลับสู่สภาพที่ดีขึ้น

พระมหากษัตริย์ทรงเห็นว่า การจะสร้างสังคมหรือการทำให้ประชาชนในมิลินทร มีความรู้ ความสามารถ อยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็น ได้นั้น ต้องอาศัยการมีสติสัมปชัญญะ อันเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของพระองค์ในฐานะผู้นำ ที่จะต้องช่วยกันขบคิดเพื่อแสวงหาทางออกและฟื้นฟูปัญหาต่างๆ ให้เกิดสิ่งที่ดีแก่ประชาชน

นอกจากนี้ เหตุการณ์ที่ประชาชนแย่งต้นมะม่วง ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ หม่อมราชวงศ์ คึกฤกษ์ ปราโมท ยังได้ตีความไว้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงต้องการสื่อถึงพระราชดำริในเรื่องการพัฒนา ดังที่ทรงพระนิพนธ์ไว้ว่า “ทันใดที่มาถึง คชนทรสิงหบัณฑิต ก็ทรงทอดลงแทบพระบาทของพระราชาแล้วทูลว่า “ข้าพระองค์ผิดไปเอง เมื่อเหล่าอำมาตย์ขอให้ข้าพระองค์ช่วยเก็บมะม่วงถวายพระอุปราช ข้าพระองค์จึงนำเอา “ยันตกลเก็บเกี่ยว” มาใช้ มิได้คิดว่าจะทำให้ต้นมะม่วงถอนรากถอนโคนลงมา พระพุทธเจ้าข้าขอรับ”⁵ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต้องการสื่อถึงการใช่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในกิจการด้านต่าง ๆ ของบ้านเมืองอย่างระมัดระวัง เพราะปกติมันถ้าจะเก็บมะม่วงด้วยวิธีธรรมดา ก็คือการเอามือเด็ดหรือเอาตระกร้าสอย การใช่วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีดังกล่าวนี้ หากใช้โดยไม่ระมัดระวัง ก็ย่อมเกิดความเสียหายได้ ดังที่ทรงพระนิพนธ์ให้ ยันตกลเก็บเกี่ยวนั้นสร้างความเสียหายและบอบช้ำแก่ต้นมะม่วง

4.3 ผลจากการสัมภาษณ์ส่วนบุคคล

จากการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลทั้ง 10 ท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (คูหาผวนก) แบบเจาะลึก ทั้งหมดจำนวน 10 ท่าน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์คือ

⁵ ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. พระมหากษัตริย์-The story of Mahajanaka. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2539. หน้า 132.

- 1) นักการเมือง 2 ท่าน ได้แก่
- นายสุริยัน ปัญญา สมาชิกองค์การบริหารตำบลแม่ลาน้อย
 - นายธีระศักดิ์ จันทร์หอม สมาชิกสภาเทศบาลเมืองน่าน
- 2) พระสงฆ์ 2 รูป ได้แก่
- ผศ. ดร. พระมหาวิเศษ ปัญญาวิโร ผู้จัดการโรงเรียนเชตุพนศึกษา
 - พระครูสิรินันทวิทย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนนันทบุรีวิทยา
- 3) นักวิชาการ 2 ท่าน ได้แก่
- นายสิทธิชัย พันชน อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - นางสาวพัชรพรรณ ชอพรรณ อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- 4) ข้าราชการ 2 ท่าน ได้แก่
- นายชฤษณ จัตรกมลกิจ หัวหน้าสำนักปลัดสำนักงานเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา
 - นายพนม ภูณาวงค์ หัวหน้าศูนย์ศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองระดับท้องถิ่น
- 5) ประชาชนทั่วไป 2 ท่าน ได้แก่
- นายสุเรียน วงศ์เป็ง เกษตรกร
 - นางสาวรัชเกล้า สวนเศรษฐ พนักงานบริษัท

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า

คำถามที่ 1 ท่านเคยมีโอกาสดำเนินการพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก หรือไม่

บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 10 ท่าน เคยอ่านและรู้จักพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก

คำถามที่ 2 ท่านได้ซื้อคิดหรือหลักธรรมอะไรจากการอ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก

จากการสัมภาษณ์พบว่า ซื้อคิดหรือหลักธรรมที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 10 ท่าน ได้แก่

1. ความเพียร มีคนตอบจำนวน 10 ท่าน
2. ความอดทน มีคนตอบจำนวน 10 ท่าน
3. การขจัดความไม่รู้ มีคนตอบจำนวน 2 ท่าน
4. การตั้งมั่นในสัจจะ มีคนตอบจำนวน 2 ท่าน
5. การมีสติในการแก้ไขปัญหา มีคนตอบจำนวน 3 ท่าน

คำถามที่ 3 ท่านคิดว่าการเมืองไทยและนักการเมืองต้องการหลักธรรมข้อใดบ้าง
นักการเมือง

คนที่ 1 นายสุริยัน ปัญญา สมาชิกองค์การบริหารตำบลแม่ลาน้อย (25 มีนาคม 2556)

มีความเห็นว่า

- ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ และตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง

คนที่ 2 นายธีระศักดิ์ จันทร์หอม สมาชิกสภาเทศบาลเมืองน่าน (3 เมษายน 2556)

มีความเห็นว่า

- ความซื่อสัตย์สุจริต โดยเห็นว่า นักการเมืองต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกง อันนี้สำคัญมาก ไม่ควรมีโมโหโทโส ตระหนี่ ความโลภ ความเห็นแก่ตัว

พระสงฆ์

ท่านที่ 1 ผศ. ดร. พระมหาวิเศษ ปัญญาวิโร ผู้จัดการโรงเรียนเชตุพนศึกษา (23 มีนาคม 2556)

- ความเพียรพยายาม, ความอดทน

อดทนต่ออุปสรรคนานาปัญหาที่เกิดขึ้น นั้นหมายความว่า ทุกคนจะต้องไม่ใช้ความคิดหรือใช้อารมณ์ของตนเองเข้ามาตัดสินใจ แต่ต้องควบคุมและต้องใช้โอกาส ใช้เวลา ซึ่งเวลานี้ต้องใช้ความอดทน การเมืองไทยมีปัญหาอยู่แล้ว ดังนั้นการจะแก้ปัญหาต้องใช้ความเพียร ความพยายาม ความอดทน ในการฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อดทนต่อความกระทบกระทั่ง ต้องใช้เหตุผลเป็นที่ตั้ง

ท่านที่ 2 พระครูสิรินันทวิทย์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนนันทบุรีวิทยา (20 มีนาคม 2556)

- ความเพียร ควรใช้ให้ถูกทาง อย่าใช้ในทางที่ผิด ควรอยู่ภายในคุณธรรมจริยธรรมที่อยู่ในภายใน ควรจะเป็นความเพียรชอบ เป็นความเพียรที่เกิดจากภายใน มันจะทำให้เกิดการหลุดพ้น

นักวิชาการ

คนที่ 1 นายสิทธิชัย พันชน อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(10 เมษายน 2556) มีความเห็นว่า

- การจัดการความรู้, ความเพียร

คนที่ 2 นางสาว พัชราพรรณ ขอบธรรม อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (02 เมษายน 2556) มีความเห็นว่า

- หลักคุณธรรม ร่วมด้วยหลักสติ สัมมาทิฐิ หลักวิริยะ หลักความพอเพียง

ข้าราชการ

คนที่ 1 นายธฤณ นัตรกมลวรกิจ หัวหน้าสำนักปลัดสำนักงานเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา (20 พฤษภาคม 2556) มีความเห็นว่า

- การตั้งมั่นในสัจจะ, การมีสติเพื่อแก้ไขปัญหา และ ความเพียร

คนที่ 2 นายพนม กุณาวงศ์ หัวหน้าศูนย์ศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองระดับท้องถิ่น (25 มีนาคม 2556) มีความเห็นว่า

- ความเพียรและความอดทน

ประชาชน

คนที่ 1 นายสุริยน วงศ์เป็ง เกษตรกร (12 มิถุนายน 2556) มีความเห็นว่า

- การไม่คดโกงบ้านเมือง ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ พูดจริงทำจริง มีความรับผิดชอบ

คนที่ 2 นางสาวรัชเกล้า สอนเศรษฐ พนักงานบริษัท (15 มิถุนายน 2556) มีความเห็นว่า

- ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ และมีจิตอาสาอย่างแท้จริง

คำถามที่ 4 จากพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์ ได้ปรากฏหลักธรรมในเรื่องความเพียรและความอดทน ท่านคิดว่าหลักธรรมดังกล่าวสามารถที่จะนำมาใช้กับการเมืองและนักการเมืองไทยได้หรือไม่อย่างไร

นักการเมือง

คนที่ 1 นายสุริยัน ปัญญา สมาชิกองค์การบริหารตำบลแม่ลาน้อย

- ใช้ได้, คือ นักการเมืองต้องรู้จักดูแลประชาชนและบริหารบ้านเมืองด้วยความฉลาด และอดทนเหมือนพระมหากษัตริย์ที่ดูแลประชาชนของพระองค์

คนที่ 2 นายธีระศักดิ์ จันทร์หอม สมาชิกสภาเทศบาลเมืองน่าน มีความเห็นว่า

- ใช้ได้, โดยนักการเมืองต้องมีสามัญสำนึกตนเองว่า เป็นตัวแทนของประชาชน ต้องลงพื้นที่ไปช่วยเหลือทุกข์สุขของประชาชน ต้องทำให้ดีที่สุดของการเป็นนักการเมือง จะทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง แต่ถ้าเป็นแบบพวกลากมากไป เอากฎหมายมาอยู่เหนือความจริง มันจะทำให้การบริหารจัดการไม่มีคู่ทาง

พระสงฆ์

ท่านที่ 1 ผศ. ดร. พระมหาวิเศษ ปัญญาวิโร ผู้จัดการโรงเรียนเซตุพนศึกษา

- ใช้ได้แน่นอน เพราะพระมหากษัตริย์ ล้วนมีแต่หลักธรรมที่เป็นสิ่งเตือนจิตใจและสอนให้คนในสังคมซึ่งไม่ใช่เฉพาะนักการเมือง และสมควรที่จะปฏิบัติตามอย่างยิ่ง เพราะเป็นแนวทางของการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศชาติ

ท่านที่ 2 พระครูสิรินันทวิทย์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนนันทบุรีวิทยา

- ความเพียร ควรใช้ให้ถูกทาง อย่าใช้ในทางที่ผิด ควรอยู่ในคุณธรรมจริยธรรมที่อยู่ภายใน ควรจะเป็นความเพียรชอบ เป็นความเพียรที่เกิดจากภายใน มันจะทำให้เกิดการหลุดพ้น

นักวิชาการ

คนที่ 1 นายสิทธิชัย พันชน อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- ใช้ได้, หลักธรรมเรื่องความเพียร และความอดทน สามารถนำมาใช้กับการเมืองและนักการเมืองไทยได้ เนื่องจากหลักธรรมเรื่องความเพียรและความอดทนเป็นหลักธรรมกลางๆ ที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ แต่ขึ้นอยู่กับว่าจะสามารถปฏิบัติในทางไหน หากนักการเมืองมีความเพียรที่จะพัฒนาประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด ก็ถือว่าเป็นเรื่องที่ดี แต่หากมีความเพียรในการหาเงินหรือกระทำการเพื่อผลประโยชน์ของพวกพ้องโดยไม่คำนึงถึงประเทศชาติ ก็นับว่าแย่

คนที่ 2 นางสาว พิชราพรรณ ขอบธรรม อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

- ใช้ได้, เพราะ การบริหารราชการแผ่นดินของนักการเมือง หรือผู้ได้จัดตั้งรัฐบาล ต้องดำเนินนโยบายเพื่อใช้บริหารประเทศให้เป็นรูปธรรม โดยต้องอาศัยความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่น ทั้งนี้ต้องร่วมมือกันเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชน ของประเทศชาติ หากนักการเมืองไม่ใช้ความเพียร หรือขาดความอดทนจะทำให้ประเทศชาติเกิดความสั่นคลอนได้

ข้าราชการ

คนที่ 1 นายธฤต ฉัตรกมลวรกิจ หัวหน้าสำนักปลัดสำนักงานเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

- ใช้ได้, เพราะ ความเพียร ได้ประกอบจาก ความอดทน และความอดกลั้น เพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้นั้น ได้ตั้งมั่นด้วยความเพียร เช่นเดียวกับนักการเมือง เมื่อระบอบการเมืองเป็นตัวกำหนดวิถีทางการเมืองให้เกิดเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ก็ควรใช้ความเพียรพยายามในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่กฎหมายบ้านเมืองกำหนด ไม่ควรใช้ความเพียรไปในทางที่ผิด ไม่ใช้อารมณ์เป็นที่ตั้ง ควรใช้เหตุผลกำกับความเพียรเมื่อทำหน้าที่นักการเมืองของตน สังคม ไปสู่เป้าหมายคือประชาชนได้กินดีอยู่ดีมีความสุข

คนที่ 2 นายพนม กุณาวงศ์ หัวหน้าศูนย์ศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองระดับท้องถิ่น มีความเห็นว่า

- ใช้ได้, 1. นำหลักธรรมความเพียร ความอดทน เป็นการใช้ความเพียร ความอดทน ไปทำประโยชน์ให้แก่ประชาชน ไม่สมควรที่จะหวังผลเพื่อที่จะให้บรรลุผลที่ตั้งเอาไว้ เช่น ต้องการคนมีส่วนร่วมก็เรียกคนมา บังคับคนมา แล้วคนครบหนึ่งร้อยก็ถือว่ามีส่วนร่วมแล้ว ซึ่งต้องไม่ใช่แบบนี้ การมีส่วนร่วมมันต้องใช้เวลา ในการสร้างและต้องใช้ความอดทนรอผลที่จะเกิด ต้องมีความสมเหตุสมผลในการทำ 2. ต้องมีความอดทนต่อความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันของคนอื่น และอดทนต่อการให้โอกาสคนอื่นด้วย เช่น พรรคตรงกันข้ามเป็นต้น ต้องให้โอกาสกันในการทำงาน 3. อดทนในการที่จะยอมรับความล้มเหลว ต้องอดทนเรียนรู้ ความล้มเหลว

ประชาชน

คนที่ 1 นายสุเรียน วงศ์เป็ง เกษตรกร

- ใช้ได้, ดูจากพระมหาชนกเป็นตัวอย่าง ที่รัก และดูแลประชาชนเป็นอย่างดี มีความเมตตา ดังเช่น ให้ประชาชนมาเก็บกินผลมะม่วงของพระองค์ได้ โดยมีได้หวงแหนว่าเป็นของพระมหากษัตริย์แต่ทรงนึกถึงประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

คนที่ 2 นางสาวรัชเกล้า สวนเศรษฐ พนักงานบริษัท

- ใช้ได้, เพราะประชาชนในเมืองของพระมหาชนกเปรียบเสมือน ประชาชนชาวไทยทั่วไป ที่ต้องการผู้ปกครองที่ดี มีเมตตาและห่วงใยประชาชนอย่างแท้จริง และการที่พระมหาชนกได้ทรงดูแลบ้านเมืองของพระองค์ ก็เป็นตัวอย่างที่ดีมากที่นักการเมืองควรจะนำเอามาเป็นแบบอย่าง

คำถามที่ 5 หลักธรรมในเรื่องของหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการแสวงหาความรู้อันนำไปสู่ปัญญา อันปราศจากอวิชชา (ความไม่รู้) จากที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ในทัศนะของท่านคิดว่า นักการเมืองข้าราชการและประชาชนควรที่จะเรียนรู้คุณธรรมดังกล่าวอย่างไร

นักการเมือง

คนที่ 1 นายสุริยัน ปัญญา สมาชิกองค์การบริหารตำบลแม่ลาน้อย

- ควรจะศึกษาจากตำรา หนังสือ หรือจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเสียสละและทำเพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง ให้ง่ายที่สุดคือ การติดตามข่าวสาร สารคดี หรือรายการต่างๆ ในโทรทัศน์หรือวิทยุ ก็ได้ อย่างพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ก็มีฉบับการ์ตูน ที่ทำให้อ่านง่าย เข้าใจง่าย

คนที่ 2 นายธีระศักดิ์ จันทร์หอม สมาชิกสภาเทศบาลเมืองน่าน มีความเห็นว่า

- จากแหล่งสถานศึกษา, มองว่า การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้
 หลักธรรม เราต้องมีการส่งเสริมในส่วนตรงนี้ จุดแข็ง จุดอ่อน ของระบบ
 การศึกษาไทย

พระสงฆ์

ท่านที่ 1 ผศ. ดร. พระมหาวิเศษ ปัญญาวิโร ผู้จัดการโรงเรียนเชตุพนศึกษา

- ปฏิบัติตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยเป็นภาระหน้าที่ของคน
 ไทยในการศึกษา ในการฝึกปฏิบัติตน ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่เราต้องเคารพ เคารพกฎ
 เคารพความรู้ เคารพความรู้สึกของคนอื่น เพราะเราอยู่ร่วมกันในสังคม ต้องรับฟัง
 ความคิดเห็นของคนอื่น

ท่านที่ 2 พระครูสิรินันทวิทย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนนันทบุรีวิทยา

- เรียนรู้จากกระบวนการทุกวันนี้ คือ เรียนรู้จากสื่อมวลชน สภาพแวดล้อมทางสังคม
 ครอบครัว สถาบันการศึกษา หากเราบังคับหรือบอกให้เขาทำ เขาจะไม่ทำ ต้องทำให้
 เขาเห็น ทำแบบไม่ให้รู้ตัว ซึมซับแบบไม่รู้ตัว แบบน้ำซึมบ่อทราย

นักวิชาการ

คนที่ 1 นายสิทธิชัย พันชน อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- นักการเมือง ข้าราชการและประชาชนควรเรียนรู้หลักธรรมดังกล่าว โดยการสั่งสอน
 จากพระผู้ใหญ่ หรือบุคคลที่น่านับถือในสังคม เนื่องจากหลักธรรมเหล่านี้จะมาพร้อม
 กับความเชื่อและศรัทธาในตัวบุคคล หากนักการเมือง ข้าราชการ และประชาชนเชื่อ
 และศรัทธาในผู้ใด บุคคลผู้นั้นจะสามารถแบบอย่าง และปลูกฝังความคิดที่ดีได้ไม่ยาก
 ในทางกลับกัน หากบุคคลที่น่านับถือในสังคมมีจิตใจที่ไม่ดี ก็มักปลูกฝังความคิดที่ไม่
 ดีไปด้วยเช่นกัน

คนที่ 2 นางสาว พัทธวรรณ ขอบธรรม อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

- บุคคลเหล่านี้ต้องพัฒนาตัวเอง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ต้องเริ่มที่ตัวเองในการเปิด
 ทศนคติของตนเอง รู้จักบทบาท หน้าที่ของตัวเอง แยกเรื่องส่วนตัว เรื่องของบุคคล
 ออกจากหน้าที่ กล่าวคือ เมื่อเราอยู่ในหน้าที่ใด ก็ต้องเข้าใจบทบาท สิ่งที่ต้องทำตรงนั้น
 เพราะเมื่อเข้าใจบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ก็จะนำมาสู่ความรับผิดชอบ เช่น

นักการเมือง เมื่อรับหน้าที่เป็น ส.ส. ก็ต้องเข้าใจหน้าที่ว่า มีหน้าที่ดูแลรับใช้ประชาชน
 ฉะนั้นความรับผิดชอบก็จะตามมาคือ ต้องรับผิดชอบในหน้าที่ ไม่มอบหมายการใดให้
 ผู้อื่นทำ เป็นต้น

ข้าราชการ ต้องเข้าใจชัดเจนในหน้าที่ของตนเอง คือ การเป็นข้าราชการต้องทำงาน
ประจำเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน ฉะนั้นเมื่อเรียนรู้ถึงหน้าที่ว่าต้องทำอะไร
ที่ชัดเจนแล้ว ก็จะตามมาด้วยความรับผิดชอบต่อประชาชนส่วนรวม ไม่ใช่คำนึงงาน
เพื่อตอบสนองนักการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเอาใจนาย

ทางด้านประชาชน เช่นกัน ไม่ใช่มุ่งหวังเพียงแค่การรอคอยการช่วยเหลือของภาครัฐ
แต่ต้องรู้หน้าที่ตัวเองว่าต้องทำอะไรอย่างสุจริต ฉะนั้นก็ต้องนำมาสู่ความ
รับผิดชอบต่อในกิจวัตรของตนเอง โดยไม่พึ่งพิงผู้อื่นเสมอไปเป็นต้น

ข้าราชการ

คนที่ 1 นายธฤต ภัทรกุลวรกิจ หัวหน้าสำนักปลัดสำนักงานเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

- ในเรื่องดังกล่าวเห็นว่า นักการเมืองก็ดี ข้าราชการก็ดี ประชาชนก็ดี ควรถอดบทเรียน
ในเรื่องหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อในรูปของการสะท้อนปัญหาในแต่ละจุดที่ตนเองยืนอยู่
อย่างตรงไปตรงมา ปราศจากอคติ เพื่อ ทุกฝ่ายจะได้รับรู้ข้อเท็จจริงของแต่ละฝ่าย อัน
จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ในอนาคต

คนที่ 2 นายพนม กุณาวงศ์ หัวหน้าศูนย์ศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองระดับท้องถิ่น มีความเห็นว่า

- คิดว่า ปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบันที่พบคือ ทั้งประชาชน นักการเมือง ถูกปิดกั้นทาง
อารมณ์และเกิดภาวะอารมณ์เอาชนะ ระรานกันจนขาดสติในการบังคับตนเอง ไม่รู้ว่า
ตนเองควรจะทำอะไรหรือพูดอะไร เราควรจะมีความรู้ก่อนที่จะทำ ก่อนที่จะพูด ซึ่งทุก
วันนี้เราไม่มีความรู้ มีแต่อารมณ์

ประชาชน

คนที่ 1 นายสุเรียน วงศ์เป็ง เกษตรกร

- อ่านหนังสือ, หรือดูโทรทัศน์

คนที่ 2 นางสาวรัชเกล้า สอนเศรษฐ พนักงานบริษัท

- เดี่ยวนี้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีล้ำหน้ามาก เราไม่จำเป็นต้องอ่านหนังสืออย่าง
เดียว เราสามารถดูจากโทรทัศน์ หรือผ่านทางอินเทอร์เน็ต หรือแม้กระทั่งการ์ตูน ก็ได้
ซึ่งพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก เป็นหนังสือที่เป็นที่รู้จักทั่วประเทศเราสามารถ
เข้าถึงได้ในทุกทาง

คำถามที่ 6 ในปัจจุบันเราจะพบว่าระบบการเมืองไทยและนักการเมืองมักจะขัดแย้งกันอย่างชัดเจน
จากกรณีดังกล่าว ท่านคิดว่าหลักธรรมข้อใดมีส่วนช่วยทั้งในส่วนระบบการเมืองหรือช่วยในส่วนของ
ประชาชนได้บ้าง

นักการเมือง

คนที่ 1 นายสุริยัน ปัญญา สมาชิกองค์การบริหารตำบลแม่ลาน้อย

- ความสามัคคี และ ความอดทน ความสามัคคีเรารู้กันอยู่แล้วว่า ต้องทำอะไร ต้องปฏิบัติแบบไหน แต่ความอดทน คือต้องอดทนในความยุ่ง อดทนต่อความเห็นต่าง อดทนต่อแรงกดดันต่างๆ แล้วพยายามใช้เหตุผล เหตุการณ์ต่างๆ มันก็จะดีขึ้นๆ หากเราไม่อดทน การปะทะกัน ความแตกหัก และการเผชิญหน้า มันก็จะเกิดขึ้น และบานปลายทำให้เกิดความแตกแยก บ้านเมืองก็มีแต่จะเสียหายไปมากยิ่งขึ้น

คนที่ 2 นายธีระศักดิ์ จันทรหอม สมาชิกสภาเทศบาลเมืองน่าน มีความเห็นว่า

- ต้องทำลายระบบที่เรียกว่า “พวกมากลากไป” ให้หมดไปก่อน หาทางกำจัดความเชื่อผิดๆ ให้ออกไปก่อน

พระสงฆ์

ท่านที่ 1 ผศ. ดร. พระมหาวิเศษ ปัญญาวิชโร ผู้จัดการโรงเรียนเซตุพนศึกษา

- มิจาติฐิ, สมาธิฐิ นั่นก็คือ ต้องคิดในทางที่ชอบ ในทางที่มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นที่แตกแยกหรือเห็นต่างกันออกไป แล้วเอามาซึ่งใจดู อะไรมีเหตุผล และเอาธรรมะของพระพุทธเจ้ามาเป็นตัวตัดสินใจ

ท่านที่ 2 พระครูสิรินันทวิทย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนนันทบุรีวิทยา

- โอวาทสี่ ทำ กิด พุด ด้วยความเมตตา ปรับทฐิให้ตรงกัน แล้วก็ปรับพฤติกรรมให้ตรงกันและมีจริยธรรมหก ช่วยลดการขัดแย้ง โดยปรับทัศนะให้ตรงกัน คือทฐิสัมมัญญา พฤติกรรมที่คล้ายคลึงกันก็คือ ทฎฐิสามัญญตา การกิดดี ทำดี พุดดีต่อกัน

นักวิชาการ

คนที่ 1 นายสิทธิชัย พันชน อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- หลักธรรมเรื่อง การแสวงหาความรู้อันนำไปสู่ปัญญาอันปราศจากอวิชชา(ความไม่รู้) สามารถช่วยทั้งในระบบการเมืองและประชาชนได้ ประการแรกส่วนของระบบการเมือง หากนักการเมือง ผู้บริหารระดับประเทศสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ได้ จะส่งผลให้ประเทศชาติพัฒนายิ่งขึ้น โดยนักการเมืองต้องขจัดความไม่รู้ของตนเองออกไปก่อน และพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ที่สอดคล้องกัน แต่ปัจจุบันนักการเมืองไม่มีความรู้แล้วเข้ามารับตำแหน่ง ขำร้ายยังดันทุรังทำโดยไม่ฟังความคิดเห็นของคนส่วนน้อย

สำหรับในส่วนของประชาชน มักจะถูกชักจูงโดยกลุ่มอื่นที่ต้องการผลประโยชน์ หาก
รู้จักแสวงหาความรู้ หรือขจัดความเขลาออกตัวเองได้นั้น ถือว่าเป็นเรื่องที่ดี แต่
ประชาชนส่วนมากมักจะไม่นับปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านี้ จึงมักจะถูกชักจูงและเชื่อ
โดยง่าย ขาดการไตร่ตรอง

คนที่ 2 นางสาว พัชราพรรณ ขอบธรรม อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

- หลักแห่งความรับผิดชอบ หลักสติ หลักสัมมาทิฐิ

ข้าราชการ

คนที่ 1 นายธฤต ภัทรกุลวรกิจ หัวหน้าสำนักปลัดสำนักงานเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

- ทั้ง 3 ด้านที่ได้กล่าวไปในข้อ 2

คนที่ 2 นายพนม กุลาวงศ์ หัวหน้าศูนย์ศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองระดับท้องถิ่น มี
ความเห็น

- ความอดทน, การแสวงหาความรู้, ความเพียร นักการเมืองควรนำข้อใดข้อหนึ่งไปใช้
ให้ถูกจริตกับตนเอง ยึดถือแค่นั้นเดี๋ยวก็พอ ไม่ต้องเอาทุกอย่างก็ได้ เหนื่อยก็โอเคแล้ว ถ้ามี
ความอดทนเรารู้สติ ถ้ามีความเพียร ก็จะทำให้เราเกิดความรู้ มีการพยายามศึกษาหา
ความรู้ เอาอันไหนมาใช้ก็ได้ทั้งนั้น

ประชาชน

คนที่ 1 นายสุเรียน วงศ์เป็ง เกษตรกร

- ความสามัคคี ความเมตตาต่อกัน เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และที่สำคัญคือ ต้องให้
เกียรติกัน ให้เกียรติทุกคนเท่าเทียมกัน

คนที่ 2 นางสาวรัชเกล้า ส่วนเศรษฐ พนักงานบริษัท

- ความอดทน ทุกวันนี้คนเรามีความอดทนน้อย อดทนต่อการรอ อดทนต่อรถติด ก็ไม่
ไหวแล้ว แต่การเมืองเป็นเรื่องใหญ่และเกี่ยวกับคนหมู่มาก เราต้องอดทนต่อความ
แตกต่าง อดทนต่อการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน เพื่อให้เกิดความสงบสุขของ
ประเทศ

คำถามที่ 7 จากการอ่านหนังสือพระราชนิพนธ์ดังกล่าว คิดว่าหลักธรรมที่ปรากฏมีผลต่อการส่งเสริม
คุณธรรมการเรียนรู้ทางการเมืองของนักการเมือง ข้าราชการและประชาชนหรือไม่อย่างไร และ
หลักธรรมดังกล่าวก่อให้เกิดสังคมที่มีความสุข การเมืองที่มีวุฒิภาวะและคุณธรรมได้หรือไม่
นักการเมือง

คนที่ 1 นายสุริยัน ปัญญา สมาชิกองค์การบริหารตำบลแม่ลาน้อย

- มี, คือ หากใครตั้งใจอ่าน อ่านอย่างเข้าใจ ก็จะทราบว่า มีความหมายดีๆ แฝงอยู่มากมาย ไม่ใช่แค่ในด้านการเมือง แต่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ด้วย เช่น ความเพียร ความพยายาม ทุกคนนำมาใช้ได้ ถ้าประชาชนนำมาใช้ ชีวิตก็จะดีขึ้น จะทำให้รู้จักอดทนต่อปัญหาอุปสรรค หากเป็นนักการเมือง ก็จะเข้าใจหลักการปกครอง รู้จักการดูแลประชาชน รู้ว่าควรจะปกครองคนหมู่มากได้อย่างไร ผู้ปกครองที่ดีควรจะดูแลประชาชนแบบไหน ดูแลด้านใด เป็นต้น

คนที่ 2 นายธีระศักดิ์ จันทร์หอม สมาชิกสภาเทศบาลเมืองน่าน มีความเห็นว่า

- ความเพียรพยายาม เพราะความเพียรพยายามถูกประกอบมาจากหลายแนวคิด เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เรื่องของศีล ทาน แล้วก็ยังเชื่อมโยงไปยังความไม่เห็นแก่ตัวอีกด้วย สิ่งเหล่านี้จะทำให้ทิศทางการพัฒนาประเทศไทยไปในทางที่ดีขึ้น

พระสงฆ์

ท่านที่ 1 ผศ. ดร. พระมหาวิเศษ ปัญญาวิโร ผู้จัดการโรงเรียนเซตุพนศึกษา

- 1. ความเพียรพยายาม ความอดสาหัส วิริยะ บากบั่น ต่ออุปสรรคนานัปการ 2. ความอดทน อดทนต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ 3. การใช้ปัญญา ในการพิจารณาเหตุผล ควรทำ ไม่ควรทำ ต้องมีปัญญากำกับ

ท่านที่ 2 พระครูสิรินันทวิทย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนนันทบุรีวิทยา

- มีผล ทำให้คนสนใจธรรมะยิ่งขึ้น เพราะพระมหาชนกเป็นพระราชาธิปไตยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีเค้าโครงมาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีการแทรกความคิดความอ่าน ปรับปรุงสำนวนใหม่ ทำให้ประชาชนสนใจมากขึ้น ทั้งที่พระมหาชนกเป็นชาดกที่ไม่ค่อยมีใครอ่านรู้เรื่อง พระมหาชนกพูดถึงเรื่องอะไร ในหลวงเอามาตรัส เอามาพูด ทำให้มีคนไทยสนใจมากขึ้น ถ้าซึมซับแล้วก็จะเกิดความสุข แต่ต้องมีอย่างอื่นประกอบด้วย ไม่ใช่อ่านพระมหาชนกอย่างเดียวแล้วมีความสุข แต่มีส่วนที่ทำให้เกิดความสุข ถ้านักการเมืองมีวิวัฒนาการและคุณภาพ ถ้าอ่านพระมหาชนกก็จะมีวิวัฒนาการและคุณภาพเพิ่มมากขึ้น รู้จักภาวะการเป็นผู้นำ และภาวะการเป็นผู้ตามว่าเป็นอย่างไร และหลักประชาธิปไตยเป็นอย่างไร ผลดี ผลเสียของระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างไร ทำให้ผู้นำรู้จักความอดทน ทำอย่างไร ทำอย่างไรจะไม่ทำร้ายประเทศชาติ รู้จักความเพียรพยายามเมื่อไม่เห็นฝั่ง เมื่อไม่เห็นฝั่งแล้วพวกเขาคควรจะอย่างไร หากมองไม่เห็นฝั่งแล้วเรายู่กับที่มีแต่จะจมลงๆ เหมือนกับมีเงินหนึ่งพัน แล้วภูมิใจกับการมีเงินหนึ่งพัน แล้วไม่ชวนขวหาเพิ่มเติม เงินหนึ่งพันก็จะร่อยหรอไปเรื่อยๆ นักการเมืองจะต้องไม่ทำแบบนี้ ต้องพัฒนา นักการเมืองก็ต้องหาข้อมูลในการแสวงหาความรู้เรื่อยๆ จมกับข้อมูลเก่าๆ เดิมๆ ไม่ได้เพราะว่าโลกโลกาภิวัตน์มันไปไกลแล้ว

นักวิชาการ

คนที่ 1 นายสิทธิชัย พันชน อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- หลักธรรมที่ปรากฏในเรื่องสามารถเข้าถึงทุกคนได้โดยผ่านสื่อทางโทรทัศน์ หรือจากการอ่านหนังสือ แต่การนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์นั้น เป็นเพียงการนำเสนอหลักธรรมหลักที่ปรากฏเด่นชัดในเรื่องพระมหากษัตริย์เท่านั้น ดังนั้นผู้ที่อ่านหนังสือมักจะได้สาระของเรื่องมากกว่าหลักธรรมที่ปรากฏในเรื่องสามารถก่อให้เกิดสังคมที่มีความสุข และการเมืองที่มีคุณภาพได้ หากผู้คนในสังคมทั้งนักการเมือง ประชาชน ปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างเคร่งครัด และปราศจากอคติทางการเมือง

คนที่ 2 นางสาว พัทธพรพรณ ขอบธรรม อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

- เป็นข้อมูลที่สามารถสร้างจิตสำนึกแก่ นักการเมือง ข้าราชการ และประชาชน ให้ใช้คุณธรรมนำทางชีวิต เพราะถ้าคนเหล่านี้มีคุณธรรมเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ทุกฝ่ายก็จะดำเนินงานไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้ง ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาการฉกฉวยผลประโยชน์จากนโยบายต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้นหลักธรรมเหล่านี้ก่อสังคมมีความสุข และการเมืองที่มีคุณภาพ ได้

ข้าราชการ

คนที่ 1 นายธฤต จิตรกมลวรกิจ หัวหน้าสำนักปลัดสำนักงานเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

- มองว่า หลักธรรมดังกล่าวมีผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของทุกฝ่าย แต่ปัญหาที่ต้องคิดต่อ คือ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวจะถูกซึมซับไปสู่ทุกระดับได้อย่างไร ซึ่งเป็นอุปสรรคใหญ่ของการเผยแพร่ดังกล่าว อีกทั้งยังเชื่อว่าหลักธรรมดังกล่าวจะก่อให้เกิดสังคมที่มีความสุข การเมืองที่มีวุฒิภาวะและคุณภาพได้ แต่ต้องใช้เวลาในการศึกษาทำความเข้าใจและซึมซับในหลักต่างๆอย่างมาก

คนที่ 2 นายพนม ภูณาวงศ์ หัวหน้าศูนย์ศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองระดับท้องถิ่น มีความเห็นว่า

- คำถามคือ จะเอาหลักธรรมดังกล่าวเข้าไปสู่ผู้ปกครองได้อย่างไร เข้าไปสู่ประชาชนได้อย่างไร ทำอย่างไรให้มันง่ายขึ้น และทุกคนสามารถปฏิบัติได้ แล้วรู้ว่าการปฏิบัติอย่างนี้มันจะมีผลประโยชน์อย่างไรกับตัวเขาเองในระยะยาว และต่อสังคมส่วนรวมและประเทศชาติ ปัญหาคือ ตอนนี้คนกลุ่มหนึ่งรู้ เข้าใจหลักธรรม แต่ไม่สามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ ถ้ายทอดได้ แต่คนที่รับการถ่ายทอดไม่สามารถที่จะทำได้

ประชาชน

คนที่ 1 นายสุเรียน วงศ์เป็ง เกษตรกร

- เป็นหนังสือที่ดีมาก ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักธรรมเช่น ความเพียร ความพยายาม ความอดทน ทำให้ประชาชนรู้จักต่อสู้กับปัญหา และอดทนต่ออุปสรรคที่เจอในชีวิตประจำวัน ทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีสติมากขึ้น

คนที่ 2 นางสาวรัชเกล้า สวนเศรษฐ พนักงานบริษัท

- มีผล, หากประชาชนหรือใครก็ตามได้อ่านพระมหาชนก ก็จะได้เรียนรู้หลักธรรมเช่น ความเพียร ความพยายาม ความอดทน ความมีสติปัญญา การที่พระมหาชนกว่ายน้ำในทะเล ถึง 7 วัน 7 คืน เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีปัญหา ต้องฝ่าฟันมันไปให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่ใหญ่แค่ไหน ขนาดพระมหาชนกการว่ายน้ำในทะเลที่กว้างใหญ่มีสัตว์ร้ายมากมายก็สามารถมีชีวิตรอดมาได้ อยู่ที่เราจะพยายาม และอดทนหรือไม่

คำถามที่ 8 ในทัศนะของท่าน ท่านคิดว่าบทบาททางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ผ่านทางพุทธศาสนาดังกล่าว มีส่วนมากน้อยแค่ไหนต่อระบบการเมืองไทย

นักการเมือง

คนที่ 1 นายสุริยัน ปัญญา สมาชิกองค์การบริหารตำบลแม่ลาน้อย

- มีส่วนค่อนข้างมาก เพราะพระองค์ท่านได้เปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การที่จะเป็นผู้ปกครองที่ดีนั้น ควรเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นระบอบการปกครองไหน ผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมและนึกถึงราษฎร ไม่ควรนึกถึงตนเองและต้องคอยแสวงหาความรู้มาให้ราษฎรอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาทรัพยากรที่สำคัญที่สุดคือ “ทรัพยากรมนุษย์” นั้นเอง

คนที่ 2 นายธีระศักดิ์ จันทร์หอม สมาชิกสภาเทศบาลเมืองน่าน มีความเห็นว่า

- อยากบอกว่า คนไทย ประเทศไทยทุกวันนี้ อยู่รอดปลอดภัยมาได้เพราะพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ให้ทั้งปรัชญาในการดำเนินชีวิต (เศรษฐกิจพอเพียง) หลักธรรมในการดำเนินชีวิตต่างๆ แต่คนไทยเรายังมีคนเห็นแก่ตัวอยู่มาก มีความขัดแย้ง อยากได้ อยากมี อยากเป็น ถ้าคนไทยประมาณเจ็ดสิบเปอร์เซ็นต์ศึกษาเรื่องนี้ (พระมหาชนก) อย่างจริงจัง ก็จะเป็นการจัดเกลาจิตใจของคนไทยได้เป็นอย่างดี อาจจะมีการอบรม, เข้าฟัง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ โดยเฉพาะนักการเมือง อาจจะทำเอาพระราชนิพนธ์พระมหาชนกมาดัดแปลงเป็นบทเรียน เอามาดัดแปลงเป็นสื่อการสอน เอา

มาเป็นหลักสูตรให้นักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน แม้แต่ประชาชน ได้เรียนรู้ ได้ปฏิบัติ

พระสงฆ์

ท่านที่ 1 ผศ. ดร. พระมหาวิเศษ ปัญญาวิชโร ผู้จัดการโรงเรียนเชตุพนศึกษา

- มีส่วนอย่างมาก, เพราะพระมหาชนกในความคิดของผม ล้วนเป็นหลักธรรม คำสอนที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศเป็นอย่างยิ่ง หากท่านได้อ่านแล้วนำไปปฏิบัติตามในสังคม จะเกิดแต่ความดีงาม เพราะเป็นคำสอนที่ทำให้เราไม่เลือกชั้นวรรณะ ทำให้เป็นคนดีของสังคม ทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อส่วนรวม นั่นคือการพัฒนาประเทศอย่างสันติสุข

ท่านที่ 2 พระครูสิรินันทวิทย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนนันทบุรีวิทยา

- มีส่วน, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเน้นความเป็นราชาปราชญ์ ผ่านกระบวนการคล้ายๆ ท่านพุทธทาส คือเน้นสังคม เน้นผู้นำที่ฉลาด บอกว่าการปกครองอย่างไรก็ได้ ขอให้ผู้นำมีคุณธรรม จริยธรรม เน้นสันติภาพ

นักวิชาการ

คนที่ 1 นายสิทธิชัย พันชน อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- จากที่พระองค์พระราชทานพณธัญเรื่อง พระมหาชนก นั้น คิดว่า ยังไม่ถึงว่าเป็นบทบาททางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ผ่านทางพระพุทธศาสนาโดยตรง เนื่องจากการนำเสนอเรื่องพระมหาชนกเป็นการสั่งสอน หรือ ให้ความรู้กับประชาชนในประเทศของพระองค์มากกว่า

คนที่ 2 นางสาว พัทธพรพรณ ขอบธรรม อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

- มีส่วนค่อนข้างมาก, ในรูปแบบการเมืองการปกครองแบบราชาธิปไตย หรือแบบประชาธิปไตยที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ เพราะ ข้อคิดที่ท่านถ่ายทอดผ่านหนังสือ หรือพระราชดำรัสต่างๆของท่าน สามารถเป็นกลไกกระตุ้นให้การเมือง ถูกคิด เพื่อไม่บริหารประเทศที่ผิดลู่ผิดทางเพื่อเป็นสิ่งเตือนใจในบทบาทหน้าที่ของการเมือง ในทิศทางที่ควรเป็นและถูกต้อง

ข้าราชการ

คนที่ 1 นายธฤต ภัทรกุลวรกิจ หัวหน้าสำนักปลัดสำนักงานเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

- โดยส่วนตัวไม่ได้มองว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ใช้งานเขียนดังกล่าวไปในประโยชน์ทางการเมืองแต่อย่างใด เห็นเป็นเพียง การเสริมสร้างจิตสำนึกในระดับ

ปัจเจก ที่เป็นค่านิยมสำหรับทุกคนเท่านั้น ดังนั้นจึง ไม่คิดว่าจะมีบทบาทใดๆต่อระบบ
การเมืองไทย

คนที่ 2 นายพนม ภูณาวงศ์ หัวหน้าศูนย์ศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองระดับท้องถิ่น มีความเห็นว่า

- มีส่วนอย่างมาก, เป็นหลัก เป็นที่ตั้ง เป็นจุดยึด ถึงแม้ว่า ณ เวลานี้จะไม่สามารถเป็นอะไรได้มาก หรือว่าทำอะไรได้มาก แต่ก็ยังเป็นเสาหลัก เป็นงานเขียนที่เป็นอมตะ เป็นสิ่งที่ทำแล้วเป็นอมตะ ณ จุดๆ หนึ่ง อีกสามสิบปี สามร้อยปี ก็สามารถที่จะประยุกต์ใช้ได้

ประชาชน

คนที่ 1 นายสุเรียน วงศ์เป็ง เกษตรกร

- มีส่วน, เพราะเมื่อประชาชนได้อ่านพระมหาชนกแล้ว ก็จะเข้าใจว่าการเป็นประชาชนที่ดีควรจะเป็นอย่างไร ควรจะปฏิบัติต่อบ้านเมืองอย่างไร

คนที่ 2 นางสาวรัชเกล้า สวนเศรษฐ พนักงนบริษัท

- มีส่วนอย่างมาก เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเปรียบเสมือนพ่อของแผ่นดิน พระองค์ท่านทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอย่างหนัก และทรงทำเพื่อประชาชนชาวไทยอย่างมากมายหาที่เปรียบมิได้ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่สอนคนไทยให้รู้จักการมีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต และการเป็นประชาชนที่ดี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 4.1 ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

คำถาม	กลุ่มตัวอย่าง				
	นักการเมือง	พระสงฆ์	นักวิชาการ	ข้าราชการ	ประชาชน
1. ท่านเคยมีโอกาสได้อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกหรือไม่	- เคย	- เคย	- เคย	- เคย	- เคย
2. ท่านได้ซื้อคิดหรือหลักธรรมอะไรจากการอ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก	- ความเพียร - ความอดทน	- ความเพียร - ความอดทน - การจัดความไม่รู้จัก - ความตั้งมั่นในสิ่งที่จะ - การมีสติในการแก้ไขปัญหา	- ความเพียร - ความอดทน - การจัดความไม่รู้จัก - ความเพียร - หลักความพอเพียง	- ความเพียร - ความอดทน - มีสติ	- ความเพียร - ความอดทน
3. ท่านคิดว่าการเมืองไทยและนักการเมืองไทยต้องการหลักธรรมข้อใดบ้าง	- มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ ไม่คดโกง และตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมโดยแท้ - ไม่ควรโมโหโลก เห็นแก่ตัว	- อดทนต่ออุปสรรคนานาปัญหาที่เกิดขึ้น - ต้องแก้ไขปัญหาด้วยความเพียรความพยายามความอดทน - ลดความกระทบกระทั่งฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และใช้เหตุผลเป็นที่ตั้ง	- การจัดความไม่รู้จัก - ความเพียร - หลักความพอเพียง	- การตั้งมั่นในสิ่งที่จะ, มีสติแก้ไข้ปัญหา - มีความเพียร, ความทน ในทางที่ถูกต้อง	- ไม่คดโกงบ้านเมือง ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต พุดจริง ทำจริง มีความรับผิดชอบ มีจิตอาสาโดยแท้
4. จากพระราชนิพนธ์พระมหาชนก ได้ปรากฏหลักธรรมในเรื่องความเพียรและความอดทน ท่านคิดว่าหลักธรรมดังกล่าวสามารถที่นำมาใช้กับการเมืองและนักการเมืองไทยได้หรือไม่ อย่างไร	- ใช้ได้, นักการเมืองต้องรู้จักดูแลประชาชนและบริหารบ้านเมืองด้วยความฉลาดและอดทนเหมือนพระมหาชนกที่ดูแลประชาชนของพระองค์	- ใช้ได้, ควรนำมาใช้อย่างถูกต้อง อย่าใช้ในทางที่ผิด ควรใช้ความเพียรในทางที่ชอบแล้วจะทำให้เกิดการหลุดพ้น	- ใช้ได้, ใช้หลักของความเพียร, ความอดทน ซึ่งนำมาใช้กับการเมืองและนักการเมืองไทยได้	- ใช้ได้, ใช้หลักของความเพียรและความอดทนในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่กฎหมายบ้านเมืองกำหนดไม่ควรใช้ความเพียรในทางที่ผิด	- ใช้ได้, ใช้ความเพียร ความอดทนดูแลประชาชนเหมือนพระมหาชนกดูแลประชาชนของท่าน

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คำถาม	กลุ่มตัวอย่าง				
	นักการเมือง	พระสงฆ์	นักวิชาการ	ข้าราชการ	ประชาชน
	- นักการเมืองต้อง มีจิตสำนึกว่าเป็น ตัวแทนของ ประชาชนต้องลง พื้นที่เพื่อดูแล ทุกข์สุขของ ประชาชนอย่าง แท้จริง		- ใช้ความเพียรใน ด้านการ ตอบสนองต่อ ผลประโยชน์ของ ประชาชนและ ประเทศชาติอย่าง แท้จริง		
5. หลักธรรมในเรื่อง ของหน้าที่ ความ รับผิดชอบ และการ แสวงหาความรู้ อัน นำไปสู่ปัญญาอัน ปราศจากอวิชชา (ความไม่รู้) จากที่ ปรากฏในพระราช นิพนธ์ ในที่สนะของ ท่านคิ่วนักการเมือง ข้าราชการและ ประชาชน ควรที่จะ เรียนรู้คุณธรรม ดังกล่าวอย่างไร	- ศึกษาจากตำรา, หนังสือ หรือจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือจากการ ติดตามข่าวสาร สารคดี รายการ ต่างๆ - จากแหล่ง สถานศึกษา	- จากกฎหมาย บ้านเมือง รัฐธรรมนูญไทย - เรียนรู้จาก สื่อมวลชน, สภาพแวดล้อม ทางสังคม, ครอบครัว, สถาบันการศึกษา	- ควรได้รับการ สั่งสอนจากผู้ใหญ่ หรือบุคคลที่เป็น ที่เคารพนับถือใน สังคม - นักการเมือง ประชาชนต้อง เข้าใจหน้าที่ที่ แท้จริงของตนเอง ก่อนและปฏิบัติ หน้าที่ของตนให้ ดีที่สุด จะทำให้ เกิดแบบอย่างใน การเรียนรู้ที่ แท้จริง	- เรียนรู้จาก นักการเมืองที่ดี ประชาชนที่ดี จะ ทำให้เห็นภาพ สะท้อนที่แท้จริง ของปัญหาและจะ ได้รับการ แก้ปัญหาที่ ถูกต้อง - ประชาชนถูกปิด กั้นความรู้ ทำให้ ไม่สามารถรู้ได้ว่า ตนเองควรจะทำ อะไร ควรจะทำ อะไร ทำให้เราไม่ มีความรู้ในการ แก้ปัญหา	- อ่านหนังสือ, ดู โทรทัศน์, ทางด้าน เทคโนโลยีก็มี ความก้าวหน้า มากขึ้น สามารถ อ่านพระมหากษัตริย์ ฉบับการ์ตูนที่ เข้าใจง่ายและอ่าน สนุกมากขึ้นด้วย
6. ในปัจจุบันเราจะ พบว่าระบบการ เมืองไทยและ นักการเมืองไทยมักจะ ขัดแย้งกันอย่างชัดเจน จากกรณีดังกล่าว ท่าน คิดว่าหลักธรรมข้อใดมี ส่วนช่วยทั้งใน	- ความสามัคคี, ความอดทน อดทนต่อการยุ่ง อดทนต่อปัญหา ต่างๆ	- มัชฌิมาทสิฐ, สมา ทสิฐ นั่นคือ ต้องคิด ในทางที่ชอบ ในทางที่มีเหตุผล รับฟังความคิด	- การแสวงหา ความรู้อันนำไปสู่ ปัญญาอัน ปราศจากอวิชชา (ความไม่รู้)	- ความอดทน, การแสวงหา ความรู้, ความ เพียร	- ความสามัคคี, ความเมตตาต่อกัน , ความอดทน

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คำถาม	กลุ่มตัวอย่าง				
	นักการเมือง	พระสงฆ์	นักวิชาการ	ข้าราชการ	ประชาชน
ส่วนระบบการเมืองหรือช่วยในส่วนของประชาชนได้บ้าง	- ทำลายความเชื่อผิดๆ ออกไป เช่น ความเชื่อเรื่อง “พวกมากลากไป” เป็นต้น	เห็นที่แตกต่าง - โอวาทที่ดี ทำ คัดพูด ด้วยความเมตตา	- หลักความรับผิดชอบ สติสัมมาทิฐิ		
7. จากการอ่านหนังสือพระราชนิพนธ์ดังกล่าวคิดว่าหลักธรรมที่ปรากฏมีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมการเรียนรู้ทางการเมืองของนักการเมือง ข้าราชการ และประชาชนหรือไม่ อย่างไร และหลักธรรมดังกล่าวก่อให้เกิดสังคมที่มีความสุข การเมืองที่มีคุณภาวะและคุณธรรมได้หรือไม่	- มี, หากมีความเข้าใจ และทราบถึงความหมายดีๆ ที่แฝงอยู่ ที่ไม่ใช่แค่ด้านการเมืองเพียงด้านเดียว - มี, ความเพียรพยายาม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	- มี, ทำให้เกิดความเพียรพยายาม ความอดทน วิริยะบากบั่น ต่ออุปสรรคนานัปการ - มีผลทำให้คนสนใจธรรมะมากขึ้น สนใจอ่านหนังสือมากขึ้น	- มีผล, แต่อาจจะไม่เข้าถึงอย่างแท้จริง เพราะประชาชนส่วนใหญ่จะรับรู้ผ่านการดูโทรทัศน์ แต่ถ้าหากอ่านและศึกษาอย่างแท้จริงจะเข้าใจหลักธรรมที่แท้จริงของเรื่องพระมหาชนก - ทำให้เกิดจิตสำนึกที่แท้จริงในสังคมส่วนรวมกับบุคคลทุกประเภท	- มีผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของทุกคน ทุกฝ่าย แต่ปัญหาที่ควรคิดต่อคือ จะเผยแพร่ไปสู่ทุกระดับได้อย่างไร จะเอาเข้าไปสู่นักการเมืองอย่างไร เข้าสู่ประชาชนอย่างไร ให้มันง่ายขึ้นและให้รู้ด้วยว่าปฏิบัติแล้วจะส่งผลดีกับตัวเองในระยะยาว	- มีผล เพราะเป็นหนังสือที่ดีมาก ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้เรื่องหลักธรรม เช่น ความเพียร ความพยายาม ความอดทน หากใครอ่านพระมหาชนกย่อมได้เรียนรู้หลักธรรมจากเรื่องนี้ไม่มากนัก
8. ในทัศนะของท่าน ท่านคิดว่าบทบาททางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ผ่านทางพุทธศาสนาดังกล่าว มีส่วนมากน้อยแค่ไหนต่อการระบบการเมืองไทย	- มีส่วนอย่างมาก, เพราะพระองค์ได้เปรียบเทียบกับเอาไว้ในหนังสืออย่างชัดเจน นอกจากการเมืองแล้ว ยังมีเรื่องปรัชญาการใช้ชีวิต เช่น หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น	- มีส่วนอย่างมาก และเป็นลักษณะคำสอนที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศเป็นอย่างยิ่ง เป็นคำสอนที่ไม่เลือกชั้นวรรณะสอนให้ทุกคนเป็นคนดีของสังคมทำประโยชน์เพื่อสังคมทำเพื่อส่วนรวม นำพาไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างสันติสุข	- มีส่วน, ในเรื่องการปกครองแบบราชาธิปไตย ราชนิกปราชญ์ แต่จะไม่เป็นการสอนเรื่องการเมืองโดยตรง แต่เป็นการเปรียบเทียบมากกว่า ผ่านตัวละครทั้งดงาม	- มีส่วน, ในการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชนมากกว่าด้านการเมือง	- มีส่วนมาก, เพราะการที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้เขียนหนังสือ แล้วยังทำให้ประชาชนซาซึ่งและเชื่อในคำสั่งสอนของพระองค์ท่านและเป็นคำสอนที่ดีมาก สอนในสิ่งที่ดีให้แก่ประชาชน

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก มีหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมและการเรียนรู้ทางการเมือง อันจะส่งผลให้นักการเมืองและประชาชนมีจิตสำนึกของการปกครองแบบประชาธิปไตยและเคารพในระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งหลักทางการเมืองดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ที่ประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพสามารถเข้าถึงได้ โดยผ่านการอ่านหนังสือ การดูจากทางโทรทัศน์ในรูปแบบของการ์ตูน หรือจากการเล่าจากรุ่นสู่รุ่น หรือภายในครอบครัว อันจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้ฟังและยังได้รับการถ่ายทอดแนวคิดทางการเมืองได้อีกด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 4.2 แนวคิดการกล่อมเกลາทางการเมือง

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 1 ท่านเคยมีโอกาสดำเนิน พระราชนิพนธ์เรื่องพระ มหาชนกหรือไม่	แนวคิดการกล่อมเกลาทางการเมือง
1. นักการเมือง	เคย	เป็นการสอบถามข้อมูลเพื่อต้องการความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก ผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคน เคยอ่านพระมหาชนกแสดงให้เห็นว่าพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกชนชั้น
2. พระสงฆ์	เคย	
3. นักวิชาการ	เคย	
4. ข้าราชการ	เคย	
5. ประชาชนทั่วไป	เคย	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 2 ท่านได้ข้อคิดหรือหลักธรรมอะไร จากการอ่านพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก	แนวคิดการกล่อมเกลาทางการเมือง
1. นักการเมือง	- ความเพียร - ความอดทน	กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม ล้วนแต่ให้คำตอบตรงกันว่า ข้อคิดหรือหลักธรรมที่ได้จากพระราชนิพนธ์เรื่องพระ มหาชนก คือ ความเพียร และความอดทน ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนคือ การว่ายน้ำในทะเลของพระมหา ชนกถึง 7 วัน 7 คืน แสดงให้เห็นถึง การกล่อมเกลา ทางตรง (Direct Form) เป็นการอบรมกล่อมเกลาหรือ ถ่ายทอดให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่มีเนื้อหา (Content) อันเป็นการทำความเข้าใจถึงเหตุและผลอย่างตรงไป ตรงมา เช่น การอดทนอย่างไม่ย่อท้อ การมีความเพียร พยายามอย่างสุดกำลัง ย่อมให้ได้มาซึ่งผลที่ดีตอบแทน
2. พระสงฆ์	- ความเพียร - ความอดทน - การจัดความไม่รู้ - ความตั้งมั่นในสัจจะ - การมีสติในการแก้ไขปัญหา	
3. นักวิชาการ	- ความเพียร - ความอดทน	
4. ข้าราชการ	- ความเพียร - ความอดทน - มีสติ	
5. ประชาชน ทั่วไป	- ความเพียร - ความอดทน	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 3 ท่านคิดว่าการเมืองไทยและนักการเมือง ต้องการหลักธรรมข้อใดบ้าง	แนวทางการล่อแหลมทางการเมือง
1. นักการเมือง	- มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ ไม่คดโกง และตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมโดยแท้ - ไม่ควรโมโห โลก เห็นแก่ตัว	กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม ให้คำตอบไปทางเดียวกันว่า การเมืองไทยและนักการเมืองไทย ต่างต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตและความเพียรพยายาม ความอดทน เพื่อประโยชน์ที่แท้จริงแก่ประชาชน ซึ่งเป็นหลักธรรมที่กลุ่มประชากรเห็นว่า เป็นหลักธรรมที่สำคัญต่อการเมืองไทยและนักการเมืองไทย
2. พระสงฆ์	- อดทนต่ออุปสรรคนานาปัญหาที่เกิดขึ้น - ต้องแก้ไขปัญหาคด้วยความเพียร ความพยายาม ความอดทน - ลดความกระทบกระทั่ง ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และใช้เหตุผลเป็นที่ตั้ง	
3. นักวิชาการ	- การจัดความไม่รู้ - ความเพียร - หลักความพอเพียง	
4. ข้าราชการ	- การตั้งมั่นในสัจจะ, มีสติแก้ไข้ปัญหา - มีความเพียร, ความทน ในทางที่ถูกต้อง	
5. ประชาชนทั่วไป	- ไม่คดโกงบ้านเมือง ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต พุดจริง ทำจริง มีความรับผิดชอบ มีจิตอาสาโดยแท้	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 4 จากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้ ปรากฏหลักธรรมในเรื่องความเพียรและ ความอดทน ท่านคิดว่าหลักธรรม ดังกล่าวสามารถที่จะนำมาใช้กับการเมือง และนักการเมืองไทยได้หรือไม่ อย่างไร	แนวคิดการกล่อมเกลາทางการเมือง
1. นักการเมือง	- ใช้ได้, นักการเมืองต้องรู้จักดูแลประชาชนและบริหารบ้านเมืองด้วยความฉลาดและอดทน เหมือนพระมหาชนกที่ดูแลประชาชนของพระองค์ - นักการเมืองต้องมีจิตสำนึกว่าเป็นตัวแทนของประชาชนต้องลงพื้นที่เพื่อดูแลทุกข์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง	กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม เห็นว่า หลักธรรมในเรื่องความเพียรและความอดทนสามารถที่นำมาใช้กับการเมืองและนักการเมืองของไทยได้ ซึ่งคุณสมบัติหรือของนักการเมืองและการเมืองไทยเหล่านี้ ตรงกับแนวคิดของการกล่อมเกลาทางอ้อม (Indirect Form) ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงที่จะเป็นไปในทางการเมือง ด้วยวิธีการเรียนรู้หรืออบรมกล่อมเกลาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองโดยตรง แต่มีอิทธิพลทำให้เกิดการพัฒนาตัวตนทางการเมือง (Political Self) ของบุคคลได้
2. พระสงฆ์	- ใช้ได้, ควรนำมาใช้อย่างถูกต้องทาง อย่าใช้ในทางที่ผิด ควรใช้ความเพียรในทางที่ชอบแล้วจะทำให้เกิดการหลุดพ้น	
3. นักวิชาการ	- ใช้ได้, ใช้หลักของความเพียร, ความอดทน ซึ่งนำมาใช้กับการเมืองและนักการเมืองไทยได้ - ใช้ความเพียรในด้านการตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 4 จากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้ปรากฏ หลักธรรมในเรื่องความเพียรและความอดทน ท่าน คิดว่าหลักธรรมดังกล่าวสามารถที่จะนำมาใช้กับ การเมืองและนักการเมืองไทยได้หรือไม่ อย่างไร	แนวทางการล่อมเกลากองการเมือง
4. ข้าราชการ	- ใช้ได้, ใช้หลักของความเพียร และความอดทน ในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่กฎหมาย บ้านเมืองกำหนด ไม่ควรใช้ความเพียรในทางที่ผิด	
5. ประชาชน ทั่วไป	- ใช้ได้, ใช้ความเพียร ความอดทน ดูแลประชาชน เหมือนพระมหาชนกดูแลประชาชนของท่าน	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 5	แนวคิดการกล่อมเกลາทางการเมือง
1. นักการเมือง	หลักธรรมในเรื่องของหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการแสวงหาความรู้อันนำไปสู่ปัญญาอันปราศจากอวิชชา (ความไม่รู้) จากที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ในทัศนะของท่านคิดว่านักการเมือง ข้าราชการ และประชาชน ควรที่จะเรียนรู้คุณธรรมดังกล่าวอย่างไร	กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม มีความเห็นว่า นักการเมือง ข้าราชการ และประชาชน สามารถที่จะเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม ได้ด้วยวิธีการต่างๆ โดยไม่จำเป็นต้องศึกษาจากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกเพียงอย่างเดียว ไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ สารคดี หรือใช้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเป็นตัวช่วยในการที่จะสามารถศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมในเรื่องหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการแสวงหาความรู้อันนำไปสู่ปัญญาอันปราศจากอวิชชา ได้ ถือเป็นการกล่อมเกลาในรูปแบบที่เห็นได้ชัด (Manifest Transmission) ที่สามารถเรียนรู้ได้เองและเห็นตัวอย่างอย่างชัดเจนโดยไม่ต้องตีความ หรือมีความซับซ้อน มากนักซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ทันที
2. พระสงฆ์	- จากกฎหมายบ้านเมือง รัฐธรรมนูญไทย - เรียนรู้จากสื่อมวลชน, สภาพแวดล้อมทางสังคม, ครอบครัว, สถาบันการศึกษา	
3. นักวิชาการ	- ควรได้รับการสั่งสอนจากผู้ใหญ่หรือบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือในสังคม - นักการเมือง ประชาชนต้องเข้าใจหน้าที่ที่แท้จริงของตนเองก่อนและปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด จะทำให้เกิดแบบอย่างในการเรียนรู้ที่แท้จริง - นักการเมือง ประชาชนต้องเข้าใจหน้าที่ที่แท้จริงของตนเองก่อนและปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด จะทำให้เกิดแบบอย่างในการเรียนรู้ที่แท้จริง	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 5	แนวคิดการกล่อมเกลาทางการเมือง
	หลักธรรมในเรื่องของหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการแสวงหาความรู้อันนำไปสู่ปัญญาอันปราศจากอวิชชา (ความไม่รู้) จากที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ในทัศนะของท่านคิดว่านักการเมือง ข้าราชการ และประชาชนควรที่จะเรียนรู้คุณธรรมดังกล่าวอย่างไร	
4. ข้าราชการ	- เรียนรู้จากนักการเมืองที่ดี ประชาชนที่ดี จะทำให้เห็นภาพสะท้อนที่แท้จริงของปัญหาและจะได้รับการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง - ประชาชนถูกปิดกั้นความรู้ ทำให้ไม่สามารถรู้ได้ว่าตนเองควรจะทำอะไร ควรจะทำอะไร ทำให้เราไม่มีความรู้ในการแก้ปัญหา	โดยการเห็นภาพ, การอ่าน, หรือการได้เห็นตัวอย่างปฏิบัติ อันจะส่งผลให้ประชาชนในชนชั้นต่างๆ เข้าถึงหลักธรรมได้ง่ายและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา การกล่อมเกลาทางการเมืองในรูปแบบนี้เกิดขึ้นเมื่อกระบวนการกล่อมเกลาหรือ
5. ประชาชนทั่วไป	- อ่านหนังสือ, ดูโทรทัศน์, ทางด้านเทคโนโลยีก็มีความก้าวหน้ามากขึ้น สามารถอ่านพระมหาชนกฉบับการ์ตูนที่เข้าใจง่ายและอ่านสนุกมากขึ้นด้วย	การถ่ายทอดนั้น เป็นการสื่อสารที่แสดงออกอย่างชัดเจนในการให้ข้อมูลข่าวสาร ค่านิยม และความรู้สึกต่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง อันได้แก่ การสอนเรื่องหน้าที่ทางการเมืองของประชาชนให้แก่นักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น และยังรวมถึงการกล่อมเกลาทางการเมืองประเภทรูปแบบที่แฝงอยู่ (Latent Transmission) ในรูปแบบนี้ เป็นการกล่อมเกลาที่ไม่ใช่ทัศนคติทางการเมือง (Non-political Attitude) แต่มีผลกระทบต่อทัศนคติทางการเมืองของผู้ได้รับ

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 6	แนวทางการกล่อมเกลາทางการเมือง
	ในปัจจุบันเราจะพบว่าระบบการเมืองไทย และนักการเมืองมักจะขัดแย้งกันอย่างชัดเจน จากกรณีดังกล่าว ท่านคิดว่าหลักธรรมข้อใด มีส่วนช่วยทั้งในส่วนระบบการเมืองหรือช่วย ในส่วนของประชาชนได้บ้าง	
1. นักการเมือง	- ความสามัคคี, ความอดทน อดทนต่อการชก อดทนต่อปัญหาต่างๆ - ทำลายความเชื่อผิดๆ ออกไป เช่น ความเชื่อ เรื่อง “พวกมากลากไป” เป็นต้น	คำถามนี้เป็นคำถามเพื่อถามความคิด เกี่ยวกับการเมือง ไม่เกี่ยวกับแนวทางการ กล่อมเกลາทางการเมือง
2. พระสงฆ์	- มิฉันทิฐิ, สมนาทิฐิ นั่นคือ ต้องคิดในทางที่ ชอบ ในทางที่มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นที่ แตกต่าง - โอวาทสี่ ทำ คิด พุด ด้วยความเมตตา	
3. นักวิชาการ	- การแสวงหาความรู้อันนำไปสู่ปัญญาอัน ปราศจากอวิชชา (ความไม่รู้) - หลักความรับผิดชอบ สติ สัมมาทิฐิ	
4. ข้าราชการ	- ความอดทน, การแสวงหาความรู้, ความ เพียร	
5. ประชาชนทั่วไป	- ความสามัคคี, ความเมตตาต่อกัน, ความ อดทน	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 7 จากการอ่านหนังสือพระราชนิพนธ์ดังกล่าว คิดว่าหลักธรรมที่ปรากฏมีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมการเรียนรู้ทางการเมืองของนักการเมือง ข้าราชการและประชาชนหรือไม่อย่างไร และหลักธรรมดังกล่าวก่อให้เกิดสังคมที่มีความสุข การเมืองที่มีคุณภาวะและคุณธรรมได้หรือไม่	แนวคิดการกล่อมเกลາทางการเมือง
1. นักการเมือง	- มี, หากมีความเข้าใจ และทราบถึงความหมายดี ๆ ที่แฝงอยู่ ที่ไม่ใช่แค่ด้านการเมืองเพียงด้านเดียว - มี, ความเพียรพยายาม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม ตอบว่าหลักธรรมในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก มีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมและการเรียนรู้ทางการเมืองของนักการเมือง ข้าราชการและประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่มีความสุขและการเมืองที่มีคุณภาวะและคุณธรรม อันแสดงให้เห็นว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก มีบทบาทอย่างสูงในการกล่อมเกลາทางการเมืองแก่ประชาชน ในการเรียนรู้และเข้าใจการเมืองไทย ซึ่งตรงกับ กระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง ขั้นตอนแรก คือ เป็นขั้นมูลฐานเริ่มแรกสุด เมื่อคนเกิดมาจะได้รับการอบรมเป็นช่วง
2. พระสงฆ์	- มี, ทำให้เกิดความเพียรพยายาม ความอดุสาหะ วิริยะ บากบั่น ต่ออุปสรรคนานัปการ - มีผลทำให้คนสนใจธรรมะมากขึ้น สนใจอ่านหนังสือมากขึ้น	ตอนที่ทารกได้รับการฝึกฝนให้เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งเป็นตอนที่เด็กจะเกิดภาวะการเรียนรู้ เกิดทัศนคติ ค่านิยม ความชำนาญ ความสัมพันธ์กับ

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 7 จากการอ่านหนังสือพระราชนิพนธ์ ดังกล่าว คิดว่าหลักธรรมที่ปรากฏมีผล ต่อการส่งเสริมคุณธรรมการเรียนรู้ทาง การเมืองของนักการเมือง ข้าราชการและ ประชาชนหรือไม่อย่างไร และหลักธรรม ดังกล่าวก่อให้เกิดสังคมที่มีความสุข การเมืองที่มีคุณภาพและคุณธรรมได้ หรือไม่	แนวคิดการกล่อมเกลາทางการเมือง
3. นักวิชาการ	- มีผล, แต่อาจจะไม่เข้าถึงอย่างแท้จริง เพราะประชาชนส่วนใหญ่จะรับรู้ผ่าน การดูโทรทัศน์ แต่ถ้าหากอ่านและศึกษา อย่างแท้จริงจะเข้าใจหลักธรรมที่แท้จริง ของเรื่องพระมหาชนก - ทำให้เกิดจิตสำนึกที่แท้จริงในสังคม ส่วนรวม กับบุคคลทุกประเภท	บทบาทต่าง ๆ ของบุคคล ความรู้ทั่วไปและ สิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นซึ่งคนในสังคมนั้นจะต้อง เรียนรู้ อันเรียกได้ว่าเป็นขั้นของการสร้าง ความโน้มเอียง (Orientation) ให้บุคคลเข้า สู่ความเป็นมนุษย์ โดยใช้ให้เห็นถึงแนว ทางการเรียนรู้วิธีในการดำเนินชีวิตหรือ การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมขั้นตอนที่ สอง เป็นขั้นที่ก่อให้เกิดบุคลิกภาพต่อ บุคคล อันเป็นประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มี อิทธิพลต่อจิตใต้สำนึก ซึ่งจะเป็นผู้กำหนด บุคลิกภาพมูลฐานของบุคคลนั้น ใน ขั้นตอนนี้ บุคคลจะมีความสำนึกว่าตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของสังคม หรือที่เรียกว่ามี ตัวตน (Identity) กระบวนการกล่อมเกลา ทางการเมืองขั้นตอนที่สาม เป็นขั้นที่บุคคล ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมือง เป็น ขั้นตอนที่บุคคลเริ่มมีความรู้สึก มีความ สำนึก ถึงโลกทางการเมืองรอบ ๆ ตัวเขา และได้รู้ รวมทั้งมีทักษะ กับเข้าใจถึง เหตุการณ์ความเป็นไปทางการเมืองต่าง ๆ

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 7 จากการอ่านหนังสือพระราชนิพนธ์ดังกล่าว คิดว่าหลักธรรมที่ปรากฏมีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมการเรียนรู้ทางการเมืองของนักการเมือง ข้าราชการและประชาชนหรือไม่อย่างไร และหลักธรรมดังกล่าวก่อให้เกิดสังคมที่มีความสุข การเมืองที่มีคุณภาวะและคุณธรรมได้หรือไม่	แนวคิดการกล่อมเกลາทางการเมือง
4. ข้าราชการ	- มีผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของทุกคนทุกฝ่าย แต่ปัญหาที่ควรคิดต่อคือ จะเผยแพร่ไปสู่ทุกระดับได้อย่างไร จะเอาเข้าไปสู่นักการเมืองอย่างไร เข้าสู่ประชาชนอย่างไร ให้มันง่ายขึ้นและให้รู้ด้วยว่าปฏิบัติแล้วจะส่งผลดีกับตัวเองในระยะยาว	ที่เรียกว่าเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองผ่านตัวแทนการกล่อมเกล่า (Political Socializing Agents) ขั้นที่สี่ เป็นขั้นตอนที่บุคคลผ่านจากการเป็นสมาชิกของการเมืองที่ไม่ได้มีกิจกรรม (Passive) มาเป็นผู้เข้าร่วมที่มีบทบาททางการเมือง ขั้นตอนนี้เรียกว่า การเลือกสรรทางการเมือง
5. ประชาชนทั่วไป	- มีผล เพราะเป็นหนังสือที่ดีมาก ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้เรื่องหลักธรรม เช่น ความเพียร ความพยายาม ความอดทน หากใครอ่านพระมหาชนก ย่อมได้เรียนรู้หลักธรรมจากเรื่องนี้ ไม่น่ามีก็น้อย	(Political Recruitment) โดยเป็นขั้นตอนที่บุคคลจะมีความเข้าใจต่อการเมืองอย่างลึกซึ้งและมีทัศนคติทางการเมือง หรือที่เรียกว่ามีบุคลิกภาพทางการเมืองอย่างชัดเจนและถาวรขึ้นกว่าเดิม คำแปลศัพท์คำนี้เป็นภาษาไทย มีความแตกต่างกันไปบ้าง ได้แก่ “กระบวนการสังคมประกิดทางการเมือง” “กระบวนการหล่อหลอมทางการเมือง” หรือ “กระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง”

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 8 ในทัศนะของท่าน ท่านคิดว่าบทบาททางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ผ่านทางพุทธศาสนาดังกล่าว มีส่วนมากน้อยแค่ไหน ต่อระบบการเมืองไทย	แนวคิดการกล่อม เกล้าทางการเมือง
1. นักการเมือง	- มีส่วนอย่างมาก, เพราะพระองค์ได้เปรียบเทียบเอาไว้ในหนังสืออย่างชัดเจน นอกจากการเมืองแล้ว ยังมีเรื่องปรัชญาการใช้ชีวิต เช่น หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น	คำถามนี้ไม่เกี่ยวกับ แนวคิดของการ กล่อมเกล้าทาง การเมือง
2. พระสงฆ์	- มีส่วนอย่างมาก และเป็นหลักธรรมคำสอนที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศเป็นอย่างยิ่ง เป็นคำสอนที่ไม่เลือกชั้นวรรณะ สอนให้ทุกคนเป็นคนดีของสังคม ทำประโยชน์เพื่อสังคม ทำเพื่อส่วนรวม นำพาไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างสันติสุข	
3. นักวิชาการ	- มีส่วน, ในเรื่องการปกครองแบบราชาธิปไตย ราชนักปราชญ์ แต่จะไม่เป็นการสอนเรื่องการเมืองโดยตรงแต่เป็นการเปรียบเทียบมากกว่า ผ่านตัวละครทั้งดงาม	
4. ข้าราชการ	- มีส่วน, ในการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชนมากกว่าด้านการเมือง	
5. ประชาชนทั่วไป	- มีส่วนมาก, เพราะการที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้เขียนหนังสือ แล้วยังทำให้ประชาชนซึ่งและเชื่อในคำสั่งสอนของพระองค์ท่านและเป็นคำสอนที่ดีมาก สอนในสิ่งที่ดีให้แก่ประชาชน	

จากตาราง 4.2 ผู้ศึกษาได้ทำตารางเพื่อเป็นการเปรียบเทียบคำถามและคำตอบสำหรับการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการตั้งคำถามจะเป็นการนำเอาแนวคิดการกล่อมเกลாதงการเมืองมาเป็นปัจจัยหลักในการให้ได้มาซึ่งคำตอบ จากการตั้งถามผู้ศึกษาได้ตั้งคำถามโดยอาศัยทฤษฎีการกล่อมเกลาทงการเมือง ที่มีอยู่ 2 รูปแบบหลัก คือ รูปแบบทางตรง และทางอ้อม เป็นการตั้งคำถามเพื่อต้องการทราบถึงพื้นฐานทางด้านแนวคิดที่ได้รับมาจากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับความรู้ หรือหลักธรรมทงการเมืองจากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนในรูปแบบใด ซึ่งจากผลการสัมภาษณ์ในตาราง 4.1 พบว่า เป็นไปในรูปแบบของการกล่อมเกลาทงอ้อม นั่นคือ เป็นการเปรียบเทียบโดยใช้ตัวละคร คือ “พระมหาชนก” เป็นตัวดำเนินเรื่อง และใช้เหตุการณ์ต่างๆ เป็นปัญหาและอุปสรรค ในการใช้ความเพียร ความอดทน ซึ่งเป็นลักษณะของการสอดแทรกแนวคิดและความรู้ ให้ออกมาในรูปแบบของหลักธรรมทางศาสนาแต่สามารถใช้ได้กับทุกเหตุการณ์ทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ทำให้ประชาชนเข้าใจง่ายและนำมาปรับใช้ได้ในชีวิตจริง ซึ่งถือเป็นกระบวนการขั้นต้นของการกล่อมเกลาทงการเมือง

จากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างพบว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหา มีบทบาทอย่างมากในการทำให้ประชาชนเรียนรู้หลักธรรมต่างๆ โดยได้เรียนรู้ทางตรงจาก “พระมหาชนก” ที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจน อันแสดงถึง ความเพียร ความอดทน และผลตอบแทนที่ได้รับจากความเพียรพยายามและความอดทน ซึ่งหลักธรรมนี้ส่งผลให้ประชาชนคล้อยตามและยึดเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและนำมาใช้กับการเมืองไทยและนักการเมืองไทยด้วย

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม ให้คำตอบตรงกันว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก มีหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้กับการเมืองไทยและนักการเมืองไทยได้ โดยเฉพาะนักการเมือง จำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้หลักธรรมในที่ได้จากเรื่องพระมหาชนกมาใช้ในการปกครองและดูแลราษฎรภายในประเทศ อันแสดงให้เห็นว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีส่วนในการกล่อมเกลาทงการเมืองแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก

คำถามในช่วงหลัง ผู้ศึกษาพยายามตั้งคำถามเพื่อต้องการทราบว่า หลักของการกล่อมเกลาทงการเมืองที่สอดแทรกอยู่ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกนั้น ก่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมมากน้อยเพียงใด ผลของการกล่อมเกลาทงการเมืองดังกล่าวบังเกิดผลเช่นไรกับกลุ่มประชากรบ้าง ซึ่งจากผลสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ล้วนมีหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการเมืองไทยได้ ไม่ว่าจะเป็น ความเพียร ความอดทน การขจัดความไม่รู้ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก มีผลต่อกระบวนการทัศนและทัศนคติของประชาชนไทยในเรื่องของการเมืองอยู่มาก อันส่งผลต่อระบบคิดของประชาชนในเรื่องการเมืองและการมีส่วนร่วมทงการเมืองด้วย

ตารางที่ 4.3 แนวคิดการเกี่ยวกับผู้ปกครอง

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 1 ท่านเคยมีโอกาสดำเนินการ ราชบัณฑิต เรื่องพระมหา ชนกหรือไม่	แนวคิดผู้ปกครอง
1. นักการเมือง	เคย	เป็นการสอบถามข้อมูลเพื่อต้องการความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระราชบัณฑิตเรื่อง พระมหาชนก ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคน เคยอ่านพระมหาชนกแสดงให้เห็นว่า พระราชบัณฑิตเรื่องพระมหาชนก สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกชนชั้น
2. พระสงฆ์	เคย	
3. นักวิชาการ	เคย	
4. ข้าราชการ	เคย	
5. ประชาชนทั่วไป	เคย	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 2 ท่านได้ข้อคิดหรือหลักธรรม อะไรจากการอ่านพระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหาชนก	แนวคิดผู้ปกครอง
1. นักการเมือง	- ความเพียร - ความอดทน	กลุ่มตัวอย่างล้วนแต่ให้คำตอบตรงกันว่า ข้อคิด หรือหลักธรรมที่ได้จากพระราชนิพนธ์เรื่องพระ มหาชนกส่วนใหญ่คือ คือ ความเพียร และความ ซึ่งเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ปกครองที่เห็นได้ ชัดจากพระราชนิพนธ์ และมีหลักธรรมอื่นๆอีก เช่น การมีสติ การจัดการความไม่รู้หรือแสวงหา ปัญญา และสัจจะ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่อาจกล่าวได้ ว่า เป็นพื้นฐานของผู้ปกครองควรมี และเป็น ความคาดหวังของประชาชนจะพึงเห็นได้จาก ผู้ปกครองของตนเอง
2. พระสงฆ์	- ความเพียร - ความอดทน - การจัดการความไม่รู้ - ความตั้งมั่นในสัจจะ - การมีสติในการแก้ไขปัญหา	
3. นักวิชาการ	- ความเพียร - ความอดทน	
4. ข้าราชการ	- ความเพียร - ความอดทน - มีสติ	
5. ประชาชนทั่วไป	- ความเพียร - ความอดทน	

ตาราง 4.3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 3 ท่านคิดว่าการเมืองไทยและนักการเมือง ต้องการหลักธรรมข้อใดบ้าง	แนวคิดผู้ปกครอง
1. นักการเมือง	- มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ ไม่คดโกง และตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมโดยแท้ - ไม่ควรโมโห โลก เห็นแก่ตัว	จากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม มีความเห็นว่าการเมืองไทยและนักการเมืองไทย ต้องมีหลักธรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ การไม่เห็นแก่ตัว และต้องมีความเพียรพยายาม ความอดทน ในทางที่ถูก นั่นคือ การเพียรพยายามและอดทนในการทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติและประชาชน ในอันที่จะทนต่อเสียดาและลาภยศ ชื่อเสียง อำนาจที่จะละทิ้งซึ่งคุณธรรมหากละเลยซึ่งหลักคุณธรรม อันแสดงให้เห็นถึง คุณสมบัติของผู้นำและนักการเมืองที่ประชาชนต้องการ เพราะนักการเมืองไทยจำเป็นที่จะต้องหลักธรรมเหล่านี้เป็นเบื้องต้น ที่จะทำให้ประชาชนเชื่อว่าเป็นนักการเมืองที่ดี ในความคาดหวังของเขา
2. พระสงฆ์	- อดทนต่ออุปสรรคนานาปัญหาที่เกิดขึ้น - ต้องแก้ไขปัญหาคด้วยความเพียร ความพยายาม ความอดทน - ลดความกระตือรือร้น ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และใช้เหตุผลเป็นที่ตั้ง	
3. นักวิชาการ	- การขจัดความไม่รู้ - ความเพียร - หลักความพอเพียง	
4. ข้าราชการ	- การตั้งมั่นในสัจจะ, มีสติแก้ไขปัญห - มีความเพียร, ความทน ในทางที่ถูกต้อง	
5. ประชาชนทั่วไป	- ไม่คดโกงบ้านเมือง ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต พุดจริง ทำจริง มีความรับผิดชอบ มีจิตอาสาโดยแท้	

ตาราง 4.3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 4 จากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้ปรากฏหลักธรรมในเรื่องความเพียรและความอดทน ท่านคิดว่าหลักธรรมดังกล่าวสามารถที่จะนำมาใช้กับการเมืองและนักการเมืองไทยได้หรือไม่ อย่างไร	แนวคิดผู้ปกครอง
1. นักการเมือง	- ใช้ได้, นักการเมืองต้องรู้จักดูแลประชาชนและบริหารบ้านเมืองด้วยความฉลาดและอดทน เหมือน พระมหาชนก ที่ดูแลและประชาชนของพระองค์ - นักการเมืองต้องมีจิตสำนึกว่าเป็นตัวแทนของประชาชนต้องลงพื้นที่เพื่อดูแลทุกข์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง	กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม มีความเห็นว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกได้ปรากฏหลักธรรมในเรื่องความเพียรและความอดทน โดยกลุ่มประชากรเชื่อว่า หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาใช้กับการเมืองและนักการเมืองไทยได้ ซึ่งตรงกับ แนวคิดผู้ปกครองของ มาเคียเวลลี ที่ว่า
2. พระสงฆ์	- ใช้ได้, ควรนำมาใช้อย่างถูกต้องทาง อย่าใช้ในทางที่ผิด ควรใช้ความเพียรในทางที่ชอบแล้วจะทำให้เกิดการหลุดพ้น	รัฐชาติมิได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือตามที่พระเจ้าบันดาลแต่มีรากฐานการเกิดรัฐมาจากการอ่อนแอ ไร้ประสิทธิภาพของคนส่วนมากที่ไม่สามารถรักษาความปลอดภัยให้ตนเองได้จึงเกิดรัฐชาติ รัฐมิได้ถูกสถาปนาขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายที่จะจัดตั้งศีลธรรมหรือบังคับใช้กฎหมายศีลธรรมและกฎหมายธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาภายหลังจากที่คนมีปฏิภริยา

ตาราง 4.3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 4 จากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้ ปรากฏหลักธรรมในเรื่องความเพียรและความ อดทน ท่านคิดว่าหลักธรรมดังกล่าวสามารถที่ จะนำมาใช้กับการเมืองและนักการเมืองไทยได้ หรือไม่ อย่างไร	แนวคิดผู้ปกครอง
3. นักวิชาการ	- ใช้ได้, ใช้หลักของความเพียร, ความอดทน ซึ่งนำมาใช้กับการเมืองและนักการเมืองไทยได้ - ใช้ความเพียรในด้านการตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง	ร่วมกันในการต่อต้าน โกงล้มผู้ใช้อำนาจ ซึ่งจากคำตอบของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 5 กลุ่ม แสดงให้เห็นว่าประชาชนต้องการให้การเมืองไทยและนักการเมืองไทย นำหลักธรรมเรื่องความเพียรและความอดทนมาใช้ในทางที่ถูกต้องและพัฒนาประเทศไปในทางที่ดี เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริงแก่ประเทศชาติและประชาชนในประเทศ ไม่ต้องการให้การเมืองไทยและนักการเมืองไทยนำเอาค่านิยมผิดๆ มาใช้ อันจะนำไปสู่ผลเสียของประเทศชาติ
4. ข้าราชการ	- ใช้ได้, ใช้หลักของความเพียร และความอดทนในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่กฎหมายบ้านเมืองกำหนด ไม่ควรใช้ความเพียรในทางที่ผิด	
5. ประชาชนทั่วไป	- ใช้ได้, ใช้ความเพียร ความอดทน ดูแลประชาชน เหมือนพระมหาชนกดูแลประชาชนของท่าน	

ตาราง 4.3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 5 หลักธรรมในเรื่องของหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการแสวงหาความรู้อันนำไปสู่ปัญญาอันปราศจากอวิชา (ความไม่รู้) จากที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ในทัศนะของท่านคิดว่านักการเมือง ข้าราชการ และประชาชนควรที่จะเรียนรู้คุณธรรมดังกล่าวอย่างไร	แนวคิดผู้ปกครอง
1. นักการเมือง	- ศึกษาจากตำรา, หนังสือ หรือจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือจากการติดตามข่าวสาร สารคดี รายการต่างๆ - จากแหล่งสถานศึกษา	กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม เห็นว่าหลักธรรมในเรื่องของหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการแสวงหาความรู้อันนำไปสู่ปัญญาอันปราศจากอวิชา (ความไม่รู้) จากที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกนั้น ประชาชนสามารถเรียนรู้คุณธรรมดังกล่าวได้ (ดังได้กล่าวไปแล้วในตาราง 4.2) อันแสดงให้เห็นว่าประชาชนล้วนพยายามศึกษาหาความรู้และแสวงหาผู้ปกครองที่มีคุณธรรม และจริยธรรมอยู่เสมอ และประชาชนก็เป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการสรรหาผู้ปกครองที่เขาต้องการอันตรงกับคำกล่าวของ มาเคียเวลลีที่ว่าผู้ปกครองต้องระลึกรู้เสมอว่าความมั่นคงขึ้นอยู่กับประชาชนมากกว่าข้าราชการ สิ่งที่ประชาชนต้องการคือ อิสรภาพจากการกดขี่ ผิดกับขุนนางที่มุ่งแต่จะแย่งอำนาจกับผู้ปกครองอยู่เสมอ
2. พระสงฆ์	- จากกฎหมายบ้านเมือง รัฐธรรมนูญไทย - เรียนรู้จากสื่อมวลชน, สภาพแวดล้อมทางสังคม, ครอบครัว, สถาบันการศึกษา	
3. นักวิชาการ	- ควรได้รับการสั่งสอนจากผู้ใหญ่หรือบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือในสังคม - นักการเมือง ประชาชนต้องเข้าใจหน้าที่ที่แท้จริงของตนเองก่อนและปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด จะทำให้เกิดแบบอย่างในการเรียนรู้ที่แท้จริง	

ตาราง 4.3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 5 หลักธรรมในเรื่องของหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการแสวงหาความรู้อันนำไปสู่ปัญญาอันปราศจากอวิชชา (ความไม่รู้) จากที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ในทัศนะของท่านคิดว่า นักการเมือง ข้าราชการ และประชาชนควรที่จะเรียนรู้คุณธรรมดังกล่าวอย่างไร	แนวคิดผู้ปกครอง
4. ข้าราชการ	- เรียนรู้จากนักการเมืองที่ดี ประชาชนที่ดี จะทำให้เห็นภาพสะท้อนที่แท้จริงของปัญหาและจะได้รับการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง - ประชาชนถูกปิดกั้นความรู้ ทำให้ไม่สามารถรู้ได้ว่าตนเองควรจะทำอะไร ควรทำอะไร ทำให้เราไม่มีความรู้ในการแก้ปัญหา	ดังนั้นหากต้องการครองอำนาจให้มั่นคงต้องแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชน ไม่ใช่ร่วมมือกันกับขุนนางกดขี่ประชาชน
5. ประชาชนทั่วไป	- อ่านหนังสือ, ดูโทรทัศน์, ทางด้านเทคโนโลยีก็มี - ความก้าวหน้ามากขึ้น สามารถอ่านพระมหาชนกฉบับการ์ตูนที่เข้าใจง่ายและอ่านสนุกมากขึ้นด้วย	

ตาราง 4.3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 6 ในปัจจุบันเราจะพบว่าระบบการเมืองไทยและนักการเมืองมักจะขัดแย้งกันอย่างชัดเจนจากกรณีดังกล่าว ท่านคิดว่าหลักธรรมข้อใดมีส่วนช่วยทั้งในส่วนระบบการเมืองหรือช่วยในส่วนของประชาชนได้บ้าง	แนวคิดผู้ปกครอง
1. นักการเมือง	- ความสามัคคี, ความอดทน อดทนต่อการขูดขูดต่อปัญหาต่างๆ - ทำลายความเชื่อผิดๆ ออกไป เช่น ความเชื่อเรื่อง “พวกมากลากไป” เป็นต้น	กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม มีความเห็นว่าหลักธรรมสำคัญที่จะมีส่วนช่วยระบบการเมืองไทยและประชาชนไทย ได้คือ ความอดทน ความเพียรพยายาม ความสามัคคี และความเมตตา ต่อกัน เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า นักการเมืองหรือระบบการเมืองไทยในปัจจุบัน ยังขาดหลักธรรมข้อนี้อยู่มาก อันแสดงให้เห็นถึง การที่ระบบการเมืองไทยและนักการเมืองไทย ยังไม่สามารถเข้าใจอย่างลึกซึ้งของการเป็นผู้ปกครองที่ดีและไม่มีหลักธรรมในการปกครองประเทศ ทำให้ประชาชนไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง ดังที่ มาเคียเวลลี ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ปกครอง บางประการที่สอดคล้อง ไว้ว่าต้องมีความมั่งคั่ง เด็ดขาด รอบคอบและเป็นที่ยำเกรงของผู้ถูกปกครอง เป็นต้น
2. พระสงฆ์	- มิฉลาดู, สมานิติ นันคือ ต้องคิดในทางที่ชอบ ในทางที่มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และ ทำ คิด พุด ด้วยความเมตตา	
3. นักวิชาการ	- การแสวงหาความรู้อันนำไปสู่ปัญญาอันปราศจากอวิชา (ความไม่รู้) - หลักความรับผิดชอบ สติ สัมมาทิฐิ	
4. ข้าราชการ	- ความอดทน, การแสวงหาความรู้, ความเพียร	
5. ประชาชนทั่วไป	- ความสามัคคี, ความเมตตาต่อกัน, ความอดทน	

ตาราง 4.3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 7 จากการอ่านหนังสือพระราชนิพนธ์ดังกล่าว คิดว่าหลักธรรมที่ปรากฏมีผลต่อการส่งเสริม คุณธรรมการเรียนรู้ทางการเมืองของ นักการเมือง ข้าราชการและประชาชนหรือไม่ อย่างไร และหลักธรรมดังกล่าวก่อให้เกิด สังคมที่มีความสุข การเมืองที่มีวิวัฒนาการและ คุณธรรมได้หรือไม่	แนวคิดผู้ปกครอง
1. นักการเมือง	- มี, หากมีความเข้าใจ และทราบถึง ความหมายดีๆ ที่แฝงอยู่ ที่ไม่ใช่แค่ด้าน การเมืองเพียงด้านเดียว - มี, ความเพียรพยายาม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	จากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม แสดงให้เห็นว่าพระราชนิพนธ์เรื่อง พระ มหาชนกมีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมการ เรียนรู้ทางการเมืองของนักการเมือง
2. พระสงฆ์	- มี, ทำให้เกิดความเพียรพยายาม ความ อดสาหะ วิริยะ บากบั่น ต่ออุปสรรค นานัปการ - มีผลทำให้คนสนใจธรรมะมากขึ้น สนใจ อ่านหนังสือมากขึ้น	ข้าราชการและประชาชน และสามารถ ก่อให้เกิดสังคมที่มีความสุขได้ แต่ขึ้นอยู่กับ การเข้าถึงและการพยายามนำเอา หลักธรรมดังกล่าวไปใช้อย่างจริงจัง ซึ่ง การเมืองไทยและนักการเมืองไทย มักจะนำ หลักธรรมไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่ง นักการเมืองไทยถือเป็นบุคคลกลุ่มน้อยที่ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการ ปกครองประเทศ เป็นตัวแทนของ

ตาราง 4.3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 7	แนวคิดผู้ปกครอง
3. นักวิชาการ	จากการอ่านหนังสือพระราชนิพนธ์ดังกล่าว คิดว่า หลักธรรมที่ปรากฏมีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรม การเรียนรู้ทางการเมืองของนักการเมือง ข้าราชการและประชาชนหรือไม่อย่างไร และ หลักธรรมดังกล่าวก่อให้เกิดสังคมที่มีความสุข การเมืองที่มีวิถีภาวะและคุณธรรมได้หรือไม่	แนวคิดผู้ปกครอง ประชาชน แต่ส่วนใหญ่จะไม่มี หลักธรรมในการปกครอง เพราะมอง ว่าผลประโยชน์ของตัวเองต้องมาก่อน ประโยชน์ส่วนรวม มีแต่ความรู้ทั่วไป แต่ขาดคุณธรรมที่จะเป็นแบบอย่างแก่ ประชาชน อย่างที่ประชาชนคาดหวัง
4. ข้าราชการ	- มีผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของทุกคน ทุกฝ่าย แต่ปัญหาที่ควรคิดต่อคือ จะเผยแพร่ไปสู่ทุกระดับ ได้อย่างไร จะเอาเข้าไปสู่นักการเมืองอย่างไร เข้า สู่ประชาชนอย่างไร ให้มันง่ายขึ้นและให้รู้ด้วยว่า ปฏิบัติแล้วจะส่งผลดีกับตัวเองในระยะยาว	
5. ประชาชน ทั่วไป	- มีผล เพราะเป็นหนังสือที่ดีมาก ทำให้ประชาชน ได้เรียนรู้เรื่องหลักธรรม เช่น ความเพียร ความ พยายาม ความอดทน หากใครอ่านพระมหาชนก ย่อมได้เรียนรู้หลักธรรมจากเรื่องนี้ไม่มากก็น้อย	

ตาราง 4.3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 8 ในทัศนะของท่าน ท่านคิดว่าบทบาท ทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวฯ ผ่านทางพุทธศาสนาดังกล่าว มี ส่วนมากน้อยแค่ไหนต่อระบบการเมืองไทย	แนวคิดผู้ปกครอง
1. นักการเมือง	- มีส่วนอย่างมาก, เพราะพระองค์ได้เปรียบ เทียบเอาไว้ในหนังสืออย่างชัดเจน นอกจาก การเมืองแล้ว ยังมีเรื่องปรัชญาการใช้ชีวิต เช่น หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น	จากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม ตอบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มี บทบาททางการเมืองผ่านทาง พระพุทธศาสนา อันแสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ คือ
2. พระสงฆ์	- มีส่วนอย่างมาก และเป็นหลักธรรมคำ สอนที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศเป็นอย่าง ยิ่ง เป็นคำสอนที่ไม่เลือกชั้นวรรณะ สอน ให้ทุกคนเป็นคนดีของสังคม ทำประโยชน์ เพื่อสังคม ทำเพื่อส่วนรวม นำพาไปสู่การ พัฒนาประเทศอย่างสันติสุข	ผู้ปกครองที่เป็นรัก เคารพ ศรัทธา อัน สูงสุดของสังคมไทย พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวฯ คือภาพแทนของผู้ปกครองที่มี คุณสมบัติเทียบพร้อมที่คนไทยต้องการให้ นักการเมืองนำเอาหลักธรรม คำสอน ของ พระองค์ท่านมาใช้ในการช่วยเหลือ บำบัด ทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชนอย่างแท้จริง โดยมีพระองค์ท่านแบบอย่าง คำตอบจากกลุ่มตัวอย่างทำให้เห็นว่า ประชาชนไทยศรัทธาในตัวผู้ปกครองของ ประเทศ คือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นอย่างมาก เพราะพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวฯ ทรงนำเอาหลักธรรมในทาง พระพุทธศาสนาใช้ในการเชื่อมโยง หลักการทางการเมือง

ตาราง 4.3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	คำถามที่ 8 ในทัศนะของท่าน ท่านคิดว่าบทบาททางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ผ่านทางพุทธศาสนาดังกล่าว มีส่วนมากน้อยแค่ไหน ต่อระบบการเมืองไทย	แนวคิดผู้ปกครอง
3. นักวิชาการ	- มีส่วน, ในเรื่องการปกครองแบบราชาธิปไตย ราชานักปราชญ์ แต่จะไม่เป็นการสอนเรื่องการเมืองโดยตรงแต่เป็นการเปรียบเทียบมากกว่า ผ่านตัวละครที่งดงาม	ให้ประชาชนเข้าใจและเรียนรู้ได้ง่าย ทำให้ประชาชนมีบทบาทในทางการเมือง และทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศด้วย
4. ข้าราชการ	- มีส่วน, ในการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชนมากกว่าด้านการเมือง	
5. ประชาชนทั่วไป	- มีส่วนมาก, เพราะการที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้เขียนหนังสือแล้วยังทำให้ประชาชนซาซึ้งและเชื่อในคำสั่งสอนของพระองค์ท่านและเป็นคำสอนที่ดีมาก สอนในสิ่งที่ดีให้แก่ประชาชน	

จากตาราง 4.3 เป็นการเปรียบเทียบแนวคิดผู้ปกครองกับคำถามที่ถามกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้ศึกษาได้แทรกแซงแนวคิดเกี่ยวกับผู้ปกครองไว้ในคำถามและคำตอบในการสัมภาษณ์ประชากรด้วย อันเป็นคำถามที่ต้องการทราบทัศนคติของประชากรว่า ตนเองต้องการผู้ปกครองที่มีลักษณะอย่างไร และมีแนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นอย่างไร

จากผลสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาพบว่า จากการตั้งคำถามที่สอดแทรกเกี่ยวกับแนวคิดผู้ปกครอง ประชากรที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์มีระบบคิดเกี่ยวกับชนชั้นผู้ปกครองว่า ต้องเป็นคนดี มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ อุดม และเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง เช่นเดียวกับแนวคิดของแมค เคลวาลี ที่ได้วางแนวคิดเกี่ยวกับผู้ปกครองเอาไว้ (ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 2) อันแสดงให้เห็นว่า ระบบคิดแบบชนชั้นผู้ปกครองยังมีความสำคัญอยู่มากในสังคมไทย ซึ่งพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงผู้ปกครองที่ดี โดยแสดงผ่านตัวละคร “พระมหาชนก” ที่เป็นผู้ปกครองที่มีความเพียร ความอดทน ต่อ

ความยากลำบาก คุณค่าทุกข์สุขของประชาชนอย่างใกล้ชิด และเล็งเห็นความสำคัญของประชาชน ทั้งเรื่องของสัมมาอาชีวะ (การประกอบอาชีพ) และเรื่องของความรู้ (การตั้งโรงเรียน) ซึ่งถือเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำที่ประชาชนต้องการ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก เป็นสื่อกลางที่สำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้าใจและต้องการผู้นำที่ดีในระบบการเมืองไทยอย่างชัดเจน

สรุป

จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 10 ท่าน ได้แก่

1) นักการเมือง	จำนวน 2 ท่าน
2) พระสงฆ์	จำนวน 2 ท่าน
3) นักวิชาการ	จำนวน 2 ท่าน
4) ข้าราชการ	จำนวน 2 ท่าน
5) ประชาชนทั่วไป	จำนวน 2 ท่าน

มีความเห็นว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก เป็นหนังสือที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และมีแนวคิดทางการเมืองแฝงอยู่ เหมาะที่จะใช้ในการจัดกลาทางการเมืองและให้ประชาชนเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองไทยได้เป็นอย่างดี โดยทั้ง 10 ท่านต่างมีความแตกต่างกันในลักษณะของการประกอบอาชีพ แต่ทุกท่านสามารถเข้าถึงและสามารถรับรู้เรื่องราวของพระมหาชนกได้ ผ่านพระราชนิพนธ์ อีกทั้งยังรู้จักได้จากการเผยแพร่ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ หนังสือ หรือแม้กระทั่งการ์ตูน ซึ่งเมื่อได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ก็สามารถเข้าใจถึงเนื้อความ เรื่องราว และสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางการเมืองที่แฝงอยู่ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกนั้นได้

สอดคล้องกับทฤษฎีการกล่อมเกลาทางการเมือง ดังที่ คอว์สัน และพรีวิทท์ (1969) (อ้างใน ไพบุลย์ โปธิ์หวังประสิทธิ์: 2556) ได้นำเสนอกรอบความคิดเกี่ยวกับตัวแทนหรือตัวการที่ทำหน้าที่ในการกล่อมเกลาทางการเมือง (Agent of Political Socialization) ให้กับปัจเจกบุคคลซึ่งอาศัยอยู่ในสังคมการเมือง โดยแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่ง ครอบครัวและกลุ่มปฐมภูมิ (The Family and Primary Groups) กลุ่มที่สอง เพื่อน และ สังคม (Peer Groups and Society) กลุ่มที่สาม สถาบันการศึกษา โรงเรียน และการเรียนรู้ในทางการเมือง (Education, The schools and Political Learning) และกลุ่มที่สี่ กลุ่มทางสังคม กลุ่มทุติยภูมิ การมีประสบการณ์ในทางการเมืองโดยตรงด้วยตนเองและสื่อสารมวลชน (Social Grouping, Secondary Groups, Political Experience) and Mass Media) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พระราชนิพนธ์พระมหาชนก จะสอดคล้องหลักธรรมในเนื้อหาแล้ว การกล่อมเกลาด้วยหลักธรรมอันดีที่คาดหวังให้คนในสังคมทุกระดับชั้นผ่านตัวละครที่ทำผ่านในลักษณะ

ต่างๆ เช่น การ์ตูน ภาพวาด การเล่าเรื่อง ผู้บอกเล่า และสื่อต่างๆ ทำให้ผู้รับรู้ผ่านช่องทางต่างๆ อย่างหลากหลายและครอบคลุมทุกกลุ่มของสังคม

นอกจากนั้นการกล่อมเกลாதองการเมืองมีลักษณะและกระบวนการที่สำคัญใน 3 ประการ (Dawn and Prewitt: 1969) คือ ประการที่หนึ่ง การกล่อมเกลาทองการเมืองเป็นกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล (Lifelong and Development) ประการที่สอง การกล่อมเกลาทองการเมืองเป็นกระบวนการของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เด็กและเยาวชน (Childhood and Youth) และ ประการที่สาม การกล่อมเกลาทองการเมืองเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของวัยผู้ใหญ่ (Adult Political Learning) ด้วยเช่นกัน

และวิธีการของการกล่อมเกลาทองการเมืองจะเกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลได้ใน 2 กรณี (Dawn and Prewitt: 1969) คือ การกล่อมเกลาทองการเมืองทางตรง (Direct Forms of Political Socialization) และการกล่อมเกลาทองการเมืองทางอ้อม (Indirect Forms of Political Socialization) ซึ่ง กนลา ชันทปราบ (2527) ได้ขยายความเอาไว้เพิ่มเติมว่า การกล่อมเกลาทองการเมืองทางตรง คือ บุคคลได้สัมผัสโดยตรง กับข่าวสาร ค่านิยม และความเชื่อเกี่ยวกับการเมืองโดยตรง อาทิ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิชาหน้าที่พลเมือง เป็นต้น ในขณะที่การกล่อมเกลาทองการเมืองทางอ้อม มักเกิดขึ้นกับบุคคลเมื่ออยู่ในวัยเยาว์ ซึ่งจะได้รับการอบรมสั่งสอนและเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองจากบิดา มารดา ครู อาจารย์ และเพื่อนสนิท เป็นส่วนใหญ่ โดยที่บุคคลต่างๆ เหล่านี้จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทัศนคติทางการเมืองให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งจะคงอยู่ตลอดไปเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น และนอกจากนั้น ยังมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทัศนคติที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมการเมืองในขณะนั้น ทั้งต่อผู้นำประเทศและสมาชิกคนอื่นๆ ด้วย ดังนั้น การกล่อมเกลาทองการเมืองก็คือเครื่องมือของการถ่ายทอดแบบแผนของความคิดและความเชื่อทางการเมือง ดังที่เราจะเห็นพระราชนิพนธ์ว่า การกล่อมเกลานั้น เป็นลักษณะที่ทำให้คนทุกกลุ่มทุกช่วงชีวิตของคนในสังคมที่จะได้รับการรับรู้ผ่านรูปแบบต่างๆ ที่กล่าวไว้แล้วคือ สื่อต่างๆ และเป็นการกล่อมเกลาทีรับรู้โดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ทุกคนสามารถเอามาเป็นแบบอย่างได้ทุกสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป และใช้หลักธรรมตามโอกาสที่เหมาะสมเช่นกัน

ดังนั้น พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ถือเป็นการกล่อมเกลาทองการเมืองอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าใจถึงการเมืองได้ โดยอาศัยการกล่อมเกลาทองทั้งทางตรงและทางอ้อม คุณธรรมที่พบในการศึกษาครั้งนี้ ความเพียร ความมีปัญญา ความอดทน และความรับผิดชอบ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงมิติทางการเมืองได้ โดยอาศัยการเปรียบเทียบและการตีความจากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้แฝงไว้ซึ่งแนวคิดทั้งทางการเมือง และการใช้ชีวิต อันประสงค์จะให้หนักการเมือง ผู้ปกครอง เป็นตัวอย่างและเป็นความคาดหวังอย่างเช่นพระมหาชนก ในส่วนของประชาชนก็สามารถได้เข้าใจโดยง่ายและสามารถนำมาใช้ได้จริงในการเมืองระบอบ

ประชาธิปไตยในประเทศไทย สามารถมองเห็นแบบอย่างนักการเมืองและผู้ปกครองที่ดี ผ่านการเรียนรู้จากพระราชนิพนธ์ แต่ก็ยังสามารถวิเคราะห์และมองเห็นหลักธรรมอื่นๆซ่อนอยู่ด้วยเช่นกัน เช่น ความมีสติ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเห็นชอบ เป็นต้น โดยมองว่าหากผู้นำ ผู้ปกครองสามารถมีคุณธรรมเหล่านี้แล้ว ก็จะนำพาประเทศชาติไปสู่ความสงบ เจริญก้าวหน้า และฝ่าฟันปัญหาอุปสรรคต่างๆไปได้โดยง่ายแน่นอน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved